ACADEMIA OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ DIN ROMÂNIA
SECȚIUNEA DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE

CENTRUL DE STUDII INTERDISCIPLINARE „ȘCOLII ARDELENE" ORADEA
ACADEMIA ROMÂNĂ

ASOCIAȚIA ROMÂNĂ DE ISTORIE BANCARĂ ORADEA

UNIVERSITATEA DIN ORADEA
DEPARTAMENTUL DE ISTORIE
DEPARTAMENTUL DE FINANȚE-CONTABILITATE

MUZEUL ȚĂRII CRIȘURILOR ORADEA
MUZEUL ȚĂRII CRIȘURILOR
COMPLEX MUZEAL

ASOCIAȚIA „ORDINE ȘI ONOARE"
ASTUDENȚILOR ÎN ISTORIE

Organizează:

SIMPOZIONUL INTERNAȚIONAL
MUNCĂ, BANI, BĂNCI, CULTURĂ ȘI POLITICĂ
(sec. XVIII-2025)

INTERNATIONAL SYMPOSIUM
LABOUR, MONEY, BANKS, CULTURE AND POLITICS
(18th century-2025)

profilat pe probleme de istorie bancară și problematica băncilor și burselor de valori în epoca de tranziție spre economia de piață a Uniunii Europene

EDIȚIA XVI-A, 3-5 OCTOMBRIE 2025, ORADEA ROMÂNIA

Deschiderea oficială a simpozionului va avea loc vineri, 3 octombrie 2025, de la ora 9:30, în Aula Magna a Universității din Oradea, continuată cu lucrările în Plen în aceeași locație. Lucrările pe secțiuni vor fi susținute în aceeași zi, 3 octombrie 2025, între orele 15:00-19:00, în sălile Facultății de Istorie, Relații Internaționale, Științe Politice și Științele Comunicării, Pavilion V

Participă universitari și cercetători – istorici, economiști, funcționari de bancă, cercetători științifici din centrele Academiei Române și din străinătate, arhiviști, muzeografi, precum și profesori din învățământul preuniversitar. Ei provin din orașele: Birjand (Iran), Bălți (Republica Moldova, Castilla-La Mancha (Spania), Chișinău (Republica Moldova), Cosenza (Italia), Luxemburg, Milano (Italia), Pécs (Ungaria), Roma (Italia), Arieșeni, Bacău, Bistrița-Năsăud, București, Cluj-Napoca, Iași, Marghita, Mediaș, Oradea, Petroșani, Satu Mare, Săcueni, Sibiu, Suceava, Târgu Mureș și Vașcău.

Sponsori:

BANCA COMERCIALĂ ROMÂNĂ
SUCURSALA JUDEȚEANĂ BIHOR

BANCA TRANSILVANIA,
SUCURSALA ORADEA

S.C. CABLE S.R.L.

Parteneri:

UNIVERSITATEA
DIN ORADEA

MUZEUL ȚĂRII CRIȘURILOR -
COMPLEX MUZEAL

ASOCIAȚIA „GHEORGHE ȘINCAI”
A STUDENȚILOR ÎN ISTORIE

S.C. GIG IMPEX S.R.L.

HOTEL IMPERO
ORADEA

Traseul unei idei: Cluj (1962–1966) – Oradea (1969–1991–2025) – Cluj-Napoca (2027–)

Limitându-mă strict la cercetarea științifică, pe care o putem extinde și în alte domenii (sport, muzică, inginerie, medicină, arte plastice, ș.a.), un tânăr se poate îndrăgosti de o idee/temă dintr-un domeniu, la o anumită vârstă, când studiul îi trezește interesul. În mod excepțional, mai poți să moștenești și din tradiția familială o înclinație spre o anumită meserie sau chiar vocație. În cazul meu, moștenirea familială s-a împletit cu studiul pe care l-am dezvoltat ca student, apoi cadru universitar.

Din familie, cred că am moștenit vocația de dascăl – Mama mea fiind profesoară de Geografie și Istorie, absolventă a Universității ,,Daciei Superioare" din Cluj în perioada interbelică. Dacă ar fi să „sap" mai adânc în trecutul familiei ei, am aflat mai târziu, inclusiv din cercetarea arhivelor și acumularea unor date de istorie orală, că, în familia Mamei mele, din 1795/98 până în 1967, în satul de munte Rogojel/Vlădeasa, s-au perindat, din tată în fiu, preoți. Multă vreme, unii dintre ei erau și învățători, instruind elevi ai satului în clasele primare. De aici a izvorât dragostea mea pentru Istorie și Geografie, mai ales a Istoriei Românilor în general, dar în special a Istoriei românilor transilvăneni[1].

Dinspre Tata, economist, absolvent al Liceului Superior Economic Maghiar din Arad (în oraș, până în 1919 nu a existat nici un liceu în limba română, datorită ,,intereselor" autorităților maghiare), apoi Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Clujul interbelic. În mod special, cariera lui ca funcționar la filialele din: Cluj, București, Timișoara și Arad ale Băncii ,,Albina" din Sibiu, prima și cea mai importantă instituție de credit cu capital românesc din Transilvania (1871) – a fost o altă moștenire familială care m-a îndreptat, la un moment dat, spre cercetarea istoriei financiar-bancare[2].

---

[1] Eugenia Galu, n. 1906-Rogojel/comuna Săcuieu, jud. Cluj - d.1961 - Arad. Studentă la Cluj între 1925–1929, licența în 1929. Vezi vol. *Dialoguri pentru Istorie*, îngrijit de dr. Mihai Nicolae și dr. Margareta Albu, Ed. Stefadina, București, 2025, p. 306.

[2] *Ibidem*.

Din 1962, student la Facultatea de Istorie-Filosofie a Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj, din anul III am ajuns să fac parte din Cercul științific studențesc de Istorie modernă și contemporană a României. Aici m-am „stabilizat", după căutările din anii I și II, prin Cercurile de Istorie veche și arheologie, apoi Istorie medievală. Cadrul didactic care conducea Cercul de modernă și contemporană era conf. univ. dr. Bujor Surdu, mai apoi profesor universitar. Deși modernist ca specializare și cercetător în domeniu, a trebuit să se mulțumească cu predarea Cursului de Istorie contemporană a României. Cursul de modernă a fost repartizat unui cadru didactic provenit de la Universitatea „Bolyai", maghiară, care, în 1959, fusese unită cu Universitatea românească „Victor Babeș". În concepția regimului vremii, trebuiau mulțumiți toți cetățenii țării, indiferent de naționalitate. Cu toate acestea, profesorul Surdu ne-a vorbit, la ședințele de Cerc studențesc, de adevărata istorie modernă a țării, mai ales a Transilvaniei, pe care colegul său maghiar nu era în stare să ne-o transmită, inclusiv cu patosul necesar. Profesorul Surdu deja publicase, între 1962–1966, câteva studii pe bază de documente inedite de arhivă, dedicate istoriei băncilor românești din Transilvania, într-o viziune nouă[3]. Mai exact, ele erau prezentate ca instituții naționale ale românilor transilvăneni, cu rol important în sprijinirea, prin credite modice, afirmării economice a țăranilor și meseriașilor români, prin ajutoare bănești pentru subvenționarea școlilor românești și ridicarea elitei superioare a națiunii române (profesori, preoți, avocați, medici, ofițeri, economiști).

Absolvent al facultății de la Cluj în 1967, am fost repartizat preparator universitar la Catedra de Istorie a Facultății de Istorie-Geografie, Institutul Pedagogic de 3 ani Oradea. Aici am urcat treptele universitare până la cea de lector titular în 1973. În februarie 1971, am fost admis la doctorat, pe linia Institutului de Istorie „George Barițiu" din Cluj-Napoca, cu teza „Banca „Albina" din Sibiu. Monografie istorică (1871–1918)".

Pregătirea tezei de doctorat am făcut-o sub coordonarea prof. univ. Bujor Surdu[4], deși conducători științifici oficiali mi-au fost prof. univ. dr. doc.

---

[3] Bujor Surdu, "Aspecte privind rolul băncilor în consolidarea burgheziei românești din Transilvania până la primul război mondial", în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie. Cluj* (în continuare *A.I.I.A.C*), 1962, p. 179–203; Idem, „Corespondența dintre George Bariț și Visarion Roman", în *A.I.I.A.C.,* 1966, p. 311–351; Idem, „Societatea de păstrare și împrumut din Rășinari", în *Acta Musei Napocensis* (Cluj), 1966, p. 317–328.

[4] În 1971- profesorul a avut un singur loc care trebuia să fie ocupat de o activistă a PCR, înrudită cu familia Ceaușescu. În ce mă privește, începusem documentarea în arhive, încă din 1969. Admiterea mea la doctorat era condiționată de ocuparea postului de lector cu delegație, în toamna 1971, la pensionarea șefei mele de Catedră- Margareta Danciu. Postul era vizat de un activist de partid, doctorand la Academia "Ștefan Gheorghiu" din București, atuu decisiv dacă nu eram și

Mihail Dan, iar după moartea sa, prof. univ. dr. Kovacs Iosif. Susținută în 1978, teza va fi publicată în 1982, la Editura Dacia din Cluj-Napoca[5]. Alegerea subiectului tezei se leagă strâns de amintirile Tatălui meu despre afirmarea sa ca funcționar superior, în final ca director-adjunct al Filialei Timișoara a Băncii „Albina", ca și de discuțiile cu mentorul meu științific a cărui teză de doctorat privea viața și activitatea lui Visarion Roman – întemeietorul și primul director-executiv al Băncii „Albina"[6].

Deși epurat din învățământul superior în 1979, am continuat să cercetez istoria bancară a Transilvaniei epocii moderne, adăugând date și despre băncile cu capital german și evreiesc-maghiar din provincie până în 1918, făcând primii pași în cercetarea istoriei bancare central-europene. Parte din aceste cercetări le-am publicat între 1980–1989, în reviste și anuare de specialitate din Oradea, Cluj-Napoca, Timișoara, Brașov, Caransebeș, București, în condiția de profesor în învățământul preuniversitar, la Liceul Pedagogic „Iosif Vulcan" din Oradea.

Schimbarea vremurilor politice în Decembrie 1989, îmi permite să revin în învățământul superior (1991), conferențiar în cadrul Universității din Oradea, cu normă în cadrul specializărilor Științe Economice și Istorie-Geografie, titular al cursurilor de Istoria economiei naționale (din 1991/92) și Istoria contemporană a României (1993/94).

În acest context, am organizat primul Simpozion Național pe probleme de Istorie financiar-bancară (1991), din 1997 devenind Internațional. În preajma organizării ediției a II-a a Simpozionului (1993), când acesta devenise o certitudine, fiind căutat de cercetători din întreaga țară, economiști, istorici, funcționari de bancă – l-am vizitat pe profesorul Surdu Bujor acasă, la Cluj-Napoca, invitându-l să patroneze, la Oradea, evenimentul științific, Profesorul a fost impresionat de invitație, a apreciat realizările mele științifice într-un domeniu aparte al Istoriei economiei naționale, pe care, pentru Transilvania epocii moderne, îl relansase în 1962–1966. Fiind bolnav și în vârstă (79 de ani) și-a declinat plăcerea venirii la Oradea[7]. M-a încurajat să continui organizarea Simpozionului, să colaborez

---

eu doctorand. La capitolul activitatea științifică eram mult superior concurentului meu, fără studii publicate.

[5] Titlul definitiv: *Banca "Albina" din Sibiu- instituție națională a românilor transilvăneni (1871–1918)*, 234 p.

[6] Vezi: Bujor Surdu, *Vîsarion Roman (1833–1885)*, ediție îngrijită de Alexandru Onojescu și Vlad Popovici, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2008, 308 p. Susținută în 1947, a rămas în manuscris în întreaga perioadă comunistă, deoarece nu se putea accepta publicarea activității unui "burghez", cu urmări benefice asupra societății românești din secolul al XIX-lea.

[7] De altfel, a decedat în același an.

cu un alt doctorand de-al Dânsului, prof. univ. Vasile Dobrescu de la Târgu Mureș. Ceea ce am și făcut în următorii ani.

În următorii 35 de ani, am organizat edițiile din 1993, 1995, 1997, 1999, 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2012, 2014, 2016, 2018, 2023, 2025[8]. Deci, tot la doi ani, lăsând timp participanților, altor pasionați de istorie financiar-bancară, să-și aprofundeze cercetările, să propună teme noi, inedite. Pe parcursul edițiilor de după 1997, a crescut numărul cercetătorilor străini, ei provenind nu numai din: Republica Moldova (Basarabia), Ungaria, Slovacia, Bulgaria- ci și din Ucraina, Federația Rusă, Croația, Slovenia, Austria, Germania, Italia, Spania, SUA, Iran. Publicarea unor volume de studii susținute în cadrul acestor Simpozioane a consolidat prestigiul întrunirilor noastre științifice[9].

În paralel, între 1995–2011/2016, o serie de studenți și masteranzi, în Istorie, Relații Internaționale și Științe Economice, și-au susținut, pe probleme de istorie financiar-bancară, lucrări de licență (2, dintr-un total de 35 pe care i-am coordonat) și de masterat (13, dintr-un total de 27). Din cei 48 de doctoranzi cărora le-am coordonat tezele, 3 au continuat cercetarea filialelor Băncii „Albina" din Sibiu pentru perioada 1919–1948, alături de activitatea Centralei.

Universitatea din Oradea, Departamentul de Istorie, a organizat la Sibiu (2002, 2012, 2022), București (2012 – Academia Română/Romanian Academy, 2022 – Banca Națională a României), Brașov (2002) – sesiuni științifice dedicate Băncii "Albina" la aniversarea a 130, 140 și 150 de ani de la înființare, respectiv 120 de ani Filialei Brașov a Băncii Albina (1882–2002).

În 2011 s-a înființat „Romanian History Banking Association of Oradea", având girul științific a șase universitari cu studii în domeniu, istorici și economiști din Oradea, București, Târgu Mureș și Sibiu, sub egida căreia s-au organizat următoarele Simpozioane internaționale. Deasemenea, a apărut „Romanian Review of Financial and Banking History" (Oradea, 2011). Revista a publicat studii, recenzii la lucrări de profil, anunțuri privind întruniri științifice și comemorări ale unor personalități bancare naționale la cifre rotunde de la naștere sau moarte- toate în limbi străine. Ele acopereau nu numai România, ci întreaga Europă Centrală. Din păcate, lipsa colaborării

[8] Periodicitatea organizării Simpozionului a fost perturbată doar de două ori: 2009–2012 (din motive de sănătate a organizatorului) și 2018–2023 (datorită pandemiei de Covid-19).

[9] Editate la "Dacia", Cluj-Napoca, în 1996, 2001; Ed. Presa Universitară Clujeană, 2016; Ed. Mega, Cluj-Napoca, 2024; Ed. „Argonaut", Cluj-Napoca, 2025 (sub tipar). Alte studii au fost publicate individual în reviste și anuare de specialitate din țară la: Oradea (*Analele Universității-Fascicola Istorie-Arheologie, Crisia),* Cluj-Napoca, Satu Mare, ș.a.

din partea Catedrei de limbi străine a Facultății de Științe Economice a Universității noastre, blochează continuarea apariției revistei.

De un real folos științific a fost colaborarea cu Centrala Băncii Naționale a României, personal cu dl. Guvernator Acad. Mugur Isărescu, Membru Honoris Causa a Universității noastre (2006) – care a aprobat și condus unele dintre sesiunile organizate la Sibiu, Brașov și București.

Putem concluziona, că între 1991–2025, Universitatea Oradea, prin Departamentele de Istorie și Finanțe-Contabilitate, a devenit un centru național și central-european al cercetării istoriei financiar-bancare. Străduințele mele, în acest sens, cred că au avut un anumit rol.

Două motive mă determină să cedez organizarea, în continuare, Clujului universitar, a prezentului Simpozion Internațional "Muncă, bani, bănci, cultură și politică (sec. XVIII-XX/XXI)". Numărul redus al membrilor Catedrei de Istorie (doar nouă titulari), fiecare cu teme de cercetare proprii, care nu au în vedere, în mod special, ca cercetători avizați, Istoria financiar-bancară. Vârsta mea, înaintată, nu-mi mai permite să depun eforturi fizice și materiale pentru a asigura continuitatea evenimentului științific.

Pe de altă parte, bunăvoința și interesul colegului prof. univ. dr. habil. Ioan Bolovan, Membru corespondent al Academiei Române, Director al Institutului de Istorie „George Barițiu" al Academiei Române din Cluj-Napoca, de a prelua prezentul Simpozion și a-l organiza tot la doi ani, cu posibilități organizatorice indiscutabil superioare nouă – mă face să-i predau ștafeta cu sufletul împăcat.

Înțelegerea noastră prevede ca între organizatorii la Cluj-Napoca a Simpozionului, după Universitatea „Babeș-Bolyai" și Institutul de Istorie „George Barițiu" – să apară și Universitatea din Oradea cu cele două Departamente: Istorie și Finanțe-Contabilitate.

Prin gestul pe care îl face astăzi Oradea, transferând Clujului universitar organizarea, în continuare, a unei sesiuni științifice internaționale, validată deja pe plan național și universitar, nu este decât un gest de recunoștință al organizatorului din Oradea pentru Clujul în care s-a format ca dascăl și cercetător, față de dascălii săi clujeni care l-au încurajat în evoluția profesională și științifică.

De fapt, sprijinul universitar reciproc între Oradea și Cluj este în pragul împlinirii unui secol. Dacă Academia de Drept din Oradea a consolidat, prin dascăli și o renumită bibliotecă cu rădăcini în secolul al XVIII-lea, Facultatea de Drept a Universității din Cluj în 1934, mai apoi Universitatea „Babeș-Bolyai" a contribuit, tot prin dascăli și cărți, la consolidarea Institutului Pedagogic de 3 ani din Oradea anilor 1963–1984, astăzi Universitatea noastră oferă colegial și cu recunoștință un produs

științific “Made in Oradea” către Clujul universitar al tinereților noastre, cred, în continuare, un mentor al Universității orădene de la granița de Vest a Țării.

Prof. univ. dr. Mihai D. Drecin
Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România
Universitatea din Oradea, Departamentul de Istorie

Oradea, octombrie 2025

The Journey of an Idea: Cluj (1962–1966) – Oradea (1969–1991–2025) – Cluj - Napoca (2027 –)

If I am to refer only to scientific research in various areas of expertise (sports, music, engineering, medicine, arts, etc.), young people may fall in love with an idea/a topic at a certain age, when they are exposed to it through their studies. Under exceptional circumstances, they may inherit from their family tradition an inclination for a certain occupation or even vocation. In my particular case, family heritage has blended with my studies, first, as a student, and then, as a member of university teaching staff.

From my family, I believe I have inherited my vocation for the teaching profession, as my mother was a teacher of geography and history, a graduate of Dacia Superioară University in Cluj, during the interwar period. When I delved deeper into my mother's family history, I found out – including from research into archives and oral history data – that, from 1795/98 until 1967, in the mountain village of Rogojel/Vlădeasa, my mother's family had fathers and sons who were all priests. For a long time, some of them were also teachers who taught the village's primary school children. This was the source of my love for history and geography, the history of the Romanian people in general and the history of Romanians in Transylvania in particular.[1]

My father was an economist and a graduate of the Hungarian Economic High School in Arad (until 1919, no Romanian language high school existed in the region, because of the "interests" of Hungarian authorities) and then, of the Academy for Higher Commercial and Industrial Studies in Cluj, during the interwar period. His career as an employee of the Cluj, Bucharest, Timișoara, and Arad branches of *Albina* Bank of Sibiu, the first and most important Romanian-owned credit institution in Transylvania (1871), was another piece of family heritage which, at a certain point, guided me towards research in the field of the history of finance and banking.[2]

From 1962, as a 3rd year student of the History and Philosophy Department of *Babeș-Bolyai* University in Cluj, I became a member of the student science group focusing on Modern and Contemporary Romanian

[1] Eugenia Galu, born 1906 – Rogojel/Săcuieu commune, Cluj county – died 1961 – Arad. A student in Cluj between 1925 and 1929, bachelor's degree in 1929. See vol. *Dialoguri pentru Istorie*, curated by Mihai Nicolae Ph.D. and Margareta Albu, Ph.D., Ed. Stefadina, București, 2025, p. 306.
[2] *Ibidem*.

History. This is where I "settled", after having pursued the meetings of student groups focusing on Ancient History and Archeology and Medieval History during my first and second years of study. The member of the university teaching staff heading the Modern and Contemporary Romanian History science group was Senior Lecturer Bujor Surdu, Ph.D., who later became a University Professor. Though specialised in modern history and a researcher in the field, he had to limit himself to teaching the Romanian Contemporary History course. The Modern History course had been assigned to a member of the teaching staff from the Hungarian *Bolyai* University which merged with the Romanian *Victor Babeș* University in 1959. The idea promoted by the political regime at the time was that all the country's citizens should enjoy the same benefits, regardless of their nationality. However, Professor Surdu was able to teach us during the student group meetings about the actual modern history of our country, and of Transylvania in particular, information which his Hungarian coworker was not able to convey to us with sufficient enthusiasm. Professor Surdu had already published between 1962 and 1966 a number of research studies relying on still unpublished archive documents focusing on a new vision upon the history of Romanian banks in Transylvania.[3] More precisely, the banks were depicted as national institutions belonging to the Romanians in Transylvania, playing a significant role in the provision of support for the promotion of Romanian farmers and craftsmen through cheap loans, as well as in the provision of financial support to subsidise Romanian schools and the education of the Romanian higher elite (teachers, priests, lawyers, doctors, military officers, economists).

After graduating from the University in Cluj in 1967, I was assigned to a junior university assistant position with the History Department of the Faculty of History and Geography at the 3 year Pedagogical Institute in Oradea. I climbed the university career ladder until I was awarded tenureship as university lecturer, in 1973. In February 1971, I started my doctoral studies with the *George Barițiu* History Institute in Cluj-Napoca, with the thesis *Albina Bank of Sibiu*. *A Historical Monograph (1871–1918)*.

I prepared my doctoral thesis under the guidance of Prof. Bujor Surdu Ph.D.[4], although my official scientific coordinators were Prof. Mihail

[3] Bujor Surdu, *Aspecte privind rolul băncilor în consolidarea burgheziei românești din Transilvania până la primul război mondial*, published in *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie, Cluj* (hereinafter referred to as A.I.I.A.C), 1962, pp. 179 – 203; Idem, *Corespondența dintre George Barițiu și Visarion Roman*, published in *A.I.I.A.C.,* 1966, pp. 311 – 351; Idem, *Societatea de păstrare și împrumut din Rășinari*, published in *Acta Musei Napocensis* (Cluj), 1966, pp. 317 – 328.

[4] In 1971, Professor Surdu had only one available place for a Ph.D. student, which had to be assigned to a Romanian Communist Party female activist who was related with the Ceaușescu

Dan, Ph.D., followed after his death by Prof. Kovacs Iosif, Ph.D. I defended my Ph.D. thesis in 1978 and the paper was published in 1982 by *Dacia* in Cluj-Napoca.[5] The choice of topic for my thesis was closely linked to my father's memories of his career first as a bank officer and then as deputy director of the Timișoara branch of *Albina* Bank, as well as to my discussions with my scientific mentor, whose Ph.D. thesis focused on the life and professional pursuits of Visarion Roman, the founder and first executive director of *Albina* Bank.[6]

Despite being forcefully removed from the higher education system in 1979, I continued my research pursuits in the field of banking history in modern day Transylvania, adding data on German- and Jewish-Hungarian-owned banks in the Romanian province until 1918, while also undertaking the first steps in the research of Central European banking history. I published some of my research studies between 1980 and 1989, in specialised journals and annual reviews in Oradea, Cluj-Napoca, Timișoara, Brașov, Caransebeș, and Bucharest, in my capacity as secondary school teacher at the *Iosif Vulcan* Pedagogical High School in Oradea.

The political changes of December 1989 allowed me to resume my activity in the higher education system (in 1991), as a senior lecturer with the University of Oradea, with tenureship in the fields of Economic Studies and History and Geography, teaching the History of National Economy course (from 1991/92) as well as the Contemporary History of Romania course (1993/94).

It was in this context that I organised the first National Symposium on the History of Finance and Banking (in 1991); from 1997, the symposium became an international event. While busy organising the second edition of the symposium in 1993, when the event was already established and sought after by researchers, economists, historians, and bank officers throughout the

---

family. As far as I am concerned, I had already started to read documents in archives as early as 1969. My admission as a Ph.D. student depended on my appointment as delegated lecturer in the autumn of 1971, when the Head of my Department, Margareta Danciu, was expected to retire. The position was also pursued by a communist party activist who was also a Ph.D. candidate with the *Ștefan Gheorghiu* Academy in Bucharest, an advantage that would have been decisive unless I were a Ph.D. candidate myself. From a scientific perspective, I was superior to my competitor, who had no research studies published at the time.

[5] Final title *Banca "Albina" din Sibiu - instituție națională a românilor transilvăneni (1871 – 1918)*, p. 234.

[6] See: Bujor Surdu, *Vîsarion Roman (1833 – 1885)*, edition curated by Alexandru Onojescu and Vlad Popovici, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2008, p. 308. Defended in 1947, the thesis remained in manuscript form throughout the entire communist period, since the publication of the work of a member of the "bourgeoisie" was unacceptable, despite its benefits for the history of the Romanian society of the 19th century.

country, I visited Professor Surdu Bujor at his home in Cluj-Napoca and invited him to be the host of the scientific event in Oradea. Professor Surdu Bujor was impressed by the invitation and was really appreciative of my scientific accomplishments in a very particular field in the History of National Economy – the History of Modern Transylvania – a field which he helped revive in 1962 – 1966. However, as he was sick and elderly (79 years old), he had to decline the honour of being present in Oradea.[7] Nevertheless, he encouraged me to continue to organise the Symposium and to cooperate with another Ph.D. candidate working under his guidance, Prof. Vasile Dobrescu, Ph.D., from Târgu Mureș. And that is exactly what I did in the following years.

During the next 35 years, I organised the 1993, 1995, 1997, 1999, 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2012, 2014, 2016, 2018, 2023 and 2025 editions of the symposium.[8] The events took place every other year, so past participants and other persons passionate about the history of finance and banking could have the time to further their research and come up with new, unresearched topiCS. In the symposia organised after 1997, the number of foreign researchers has constantly risen, with participants coming not only from the Republic of Moldova (Bessarabia), Hungary, Slovakia, and Bulgaria, but also from Ukraine, the Russian Federation, Croatia, Slovenia, Austria, Germany, Italy, Spain, the U.S.A., and Iran. The publication of the conference proceedings has reinforced the reputation of our scientific meetings.[9]

Meanwhile, between 1995 and 2011/2016, a number of bachelor and master students studying History, International Relations, and Economic Sciences defended their history of finance and banking bachelor's degree thesis (2 out of the 35 students I supervised) and master's degree thesis (13 out of 27). Of the 48 Ph.D. students whose doctoral theses I supervised, 3 have continued to research the branches as well as the head office of *Albina* Bank of Sibiu in the period 1919–1948.

The History Department of the University of Oradea organised in Sibiu (2002, 2012, 2022), Bucharest (2012 – at the Romanian Academy, 2022

[7] In fact, Professor Surdu Bujor died the same year.

[8] The regular organisation of the Symposium was disrupted on two occasions only: in the period between 2009 and 2012 (as a result of the organiser's health issues) and in the period between 2018 and 2023 (as a result of the Covid-19 pandemic).

[9] Published by Dacia, Cluj-Napoca, in 1996, 2001; Ed. Presa Universitară Clujeană, 2016; Ed. Mega, Cluj-Napoca, 2024; Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2025 (pending publication). Other papers were published by other specialised journals and annual reviews throughout the country: Oradea (*Analele Universității - Fascicola Istorie - Arheologie, Crisia),* Cluj-Napoca, Satu Mare, etc.

– at the National Bank of Romania), and Brașov (2002), scientific sessions dedicated to *Albina* Bank on the occasion of its 130th, 140th, and 150th anniversary, as well as on the occasion of the 120th anniversary of the Brașov branch (1882–2002).

In 2011, the Romanian Banking History Association of Oradea was established, with the scientific support of six university professors who are experts in the field of Romanian Banking History, as well as of historians and economists from Oradea, Bucharest, Târgu Mureș, and Sibiu; the Association took charge of the organisation of the following international symposia. The Romanian Review of Financial and Banking History was also published (Oradea, 2011). The Review published studies, reviews of academic papers, announcements concerning the organisation of scientific meetings and the commemoration of key figures in the national banking field on the occasion of an important number of years from their birth or death; the BE was published in foreign languages only. The papers focused not only on Romania, but on the entire Central European region. Unfortunately, lack of cooperation on the part of the Foreign Languages Department of the University's Faculty of EconomiCS has prevented the further publication of the review.

We are deeply honoured for our cooperation with the Head Office of the National Bank of Romania, including the personal involvement of Governor Mugur Isărescu, a member of the Romanian Academy and a Honoris Causa Member of the University of Oradea (2006), who has approved and coordinated some of the scientific sessions organised in Sibiu, Brașov, and Bucharest.

Thus, we may draw the conclusion that, between 1991 and 2025, the University of Oradea, through its History and Finance and Accounting Departments, has become a national and Central European center for research in the history of finance and banking. I believe that my efforts in the field have also played a role to some extent.

There are two reasons for my decision to transfer to the University in Cluj the organisation of the International Symposium Labour, Money, Banks, Culture, and PolitiCS (in the Period between the 18th Century and 20th/21st Century): the low number of teaching staff members in the History Department of the University of Oradea (only nine members with full tenureship), each member with their own research interests, not particularly focused on the history of finance and banking, and my advanced age, which

no longer allows me to make significant physical and financial efforts to ensure the future organisation of this scientific event.

On the other hand, the goodwill and interest shown by my colleague, University Professor Ioan Bolovan, Ph.D. Habil., Associate Member of the Romanian Academy, Head of the *George Barițiu* History Institute of the Romanian Academy in Cluj-Napoca, in taking over the organisation of the Symposium once every two years, with significantly improved organisational means, make me pass the baton light-heartedly.

Our understanding provides that the listed organisers of the Symposium in Cluj-Napoca will be the *Babeș-Bolyai* University and the *George Barițiu* History Institute, followed by the University of Oradea, with its History and Finance and Accounting Departments.

The gesture of transferring from Oradea to the University in Cluj the organisation of an international scientific event already recognised both at higher education and national levels is only a token of gratitude on the part of the organiser in Oradea for the city of Cluj, where he was trained as a teacher and researcher, and for his teachers in Cluj, who have fostered his professional and scientific progress.

Actually, the mutual higher education support between Oradea and Cluj celebrates a century long cooperation. While the Law Academy in Oradea has consolidated, through its teaching staff, a well-known library having its roots in the 18th century, and the Faculty of Law of the University in Cluj, in 1934, and then, the Babeș-Bolyai University, have both contributed, through their teaching staff and books, to the consolidation of the 3 year Pedagogical Institute in Oradea in the period between 1963 and 1984, nowadays, the University of Oradea offers, in an amicable and grateful manner, a *Made in Oradea* scientific product to the Cluj University of our youth, a still long-standing mentor of the Oradea University at Romania's western border.

University Professor Mihai D. Drecin, Ph.D.
Full Member of the Academy of Romanian Scientists
University of Oradea History Department

Oradea, October 2025

Deschiderea lucrărilor – Opening Session

Aula Magna a Universității din Oradea
Vineri, 3 octombrie 2025, orele 9:30–10:30
The Aula Magna of the University of Oradea
Friday, October 3rd, 9:30 am–10:30 am

1. Prof. univ. dr. ing. habil. Constantin BUNGĂU, Rectorul Universității din Oradea/Professor, PhD, Eng., Habil., Rector of the University of Oradea – *Cuvânt de deschidere/Opening Speech*

2. Prof. univ. dr. habil.Ioan BOLOVAN, Membru corespondent al Academiei Române, Director al Institutului de Istorie „George Barițiu" Cluj-Napoca/Professor, PhD, Corresponding Member of the Romanian Academy, Director of the "George Barițiu" Institute of History of the Romanian Academy, Cluj-Napoca – *Cuvânt de salut/Welcome Speech*

3. Marcel DRAGOȘ, Prefectul Județului Bihor/Prefect of Bihor County – *Cuvânt de salut/Welcome Speech*

4. Un reprezentant al Consiliului Județean Bihor/A representative of Bihor County Council – *Cuvânt de salut/Welcome Speech*

5. Teofil FILIMON, Viceprimarul Municipiului Oradea/Vice Mayor of Oradea – *Cuvânt de salut/Welcome Speech*

6. Prof. univ. dr. habil. Sorin ȘIPOȘ, Prorector al Universității din Oradea, Director al Centrului de Studii Interdisciplinare „Silviu Dragomir" , Oradea/Professor, PhD, Habil., Vice Rector of the University of Oradea, Director of the „Silviu Dragomir" Interdisciplinary Studies Center, Oradea – *Cuvânt de salut/Welcome Speech*

7. Prof. univ. dr. habil. Diana SABĂU-POPA, Decan al Facultății de Științe Economice/Professor, PhD, Habil., Dean of the Faculty of EconomiCS - *Cuvânt de salut/Welcome Speech*

8. Prof. univ dr. habil. Gabriel MOISA, Decan al Facultății de Istorie, Relații Internaționale, Științe Politice și Științele Comunicării/Professor, PhD, Habil., Dean of the Faculty of History, International Relations, Political Science and Communication Sciences – *Cuvânt de salut/Welcome Speech*

9. Prof univ. dr. emerit Mihai D. DRECIN, Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, Președinte al Comitetului de Organizare/ Professor Emeritus, PhD, Full Member of the Academy of Romanian Scientists, Chairman of the Symposium Organizing Committee – *Cuvânt de mulțumire/Thank-you Speech*

Pauză de cafea/Coffee break 10:30–11:00

Lucrări în plen – Plenary lessons

Aula Magna a Universității din Oradea
Vineri, 3 octombrie 2025, 11:00–13:30
The Aula Magna of the University of Oradea
Friday, October 3rd, 11:00–13:30

Moderator: Dr. habil Iosif Marin BALOG, CS gradul II, Secretar al Consiliului Științific al Institutului de Istorie „George Barițiu" al Academiei Române, Cluj-Napoca, Director al Școlii doctorale de istorie și arheologie a Institutului de Istorie „George Barițiu" – Senior Researcher II, Secretary of the Scientific Council of the "George Barițiu" Institute of History of the Romanian Academy, Cluj-Napoca, Director of the Doctoral School of History and Archaeology of the "George Barițiu" Institute of History of the Romanian Academy

1. Manuel Emilio PRIETO-MÉNDEZ PhD (Professor Emeritus, Humboldt International University, USA), Silvia J. PECH, PhD (University of Castilla Campos- La Mancha, Spain), *Fintech Expansion and the Euro Digital Challenge: transformation in Romanian and Moldavian banking systems in the post -transition era*/Expansiunea Fintech și provocarea digitală a zonei Euro: transformări în sistemul bancar român și moldovenesc în era tranziției PPOS

2. Virag RAB, PhD (Professor, University of Pecs, Hungary, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Contemporary History), *Adaptive Minds, Disruptive Times: Financial Leaders and the Lessons of Psychobiography/*Minți adaptive, vremuri distructive și lecțiile psihobiografiei

3. Hossein NAVIDIHIA, PhD (Associate professor of Applied Linguistics, Department of English Language, University of Birjand, Birjand, Iran), *Economic implications of Iran's Teachers Banking Ranking System: EFL Teachers' Perspectives on Labor Value and Professional*

*Agency/*Implicațiile economice ale sistemului de clasificare a profesorilor. Perspectivele profesorilor asupra valorii muncii și organizațiile/agențiile profesionale

4. Iosif Marin BALOG, CS II, Dr. habil. (Secretar al Consiliului Științific al Institutului de Istorie „George Barițiu" Cluj-Napoca, Director al Școlii doctorale de istorie și arheologie a Institutului de Istorie „George Barițiu" Cluj-Napoca), *Crizele monetare din Imperiul Habsburgic la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea/*The monetary crises of the Habsburg Empire at the end of the 18th century and the beginning of the 19th century

5. Alain Pusteile DE CIDRAC (Luxemburg), *Le système bancaire de Luxembourg aujourd'hui/*Sistemul bancar de azi, din Luxemburg

6. Ion EREMIA, dr. habil. (profesor, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Istorie și Filozofie, Chișinău, Republica Moldova), *Întemeierea și activitatea băncilor rurale din Basarabia anilor 70–80 ai secolului al XIX-lea/*The Foundation and Operations of Rural Banks in Basarabia during the 1870s and 1880s.

7. Alois WEIL (colecționar particular, Germania), Septimiu MOGA (Șef serviciu – Sucursala regională Cluj a Băncii Naționale a României), *Emisiunile de acțiuni ale Băncii „Economul" din Cluj (1900–1915–1919–1930)/*„ Economul" bank share issues from Cluj (1900–1915–1919–1930))

8. Giorgio GIULIANI (Universita degli Studi di Milano, Faculta di Studi Umanistici), *Investimenti in Europa Orientale (1938–1940)/*Investiții în Europa Orientală (1938–1940)

Întrebări și discuții/Discussion and Q&A

Lansări de carte

Anca Stângaciu, *Dialoguri esențiale din exil*, Editura Polirom, Iași, 2025 – prezintă conf. univ. dr. habil. Anca STÂNGACIU

Secțiunea I
Viață economică, institute de credit și bancheri în epoca modernă central europeană (sec. XVII–1914)/Economic life, credit institutions, and bankers in the Central European modern era (17th century–1914)

Campus nou, pavilion V, Amfiteatrul „Nicolae Iorga”
Vineri, 03 octombrie 2025, orele 15:00–19:00
New campus, Pavilion V, ”Nicolae Iorga” Amphitheater
Friday, October 3rd, 15:00–19:00

Moderatori: prof. univ dr. Vasile DOBRESCU (Târgu Mureș), prof. dr. Delia Florica CORA (Oradea)/Moderators: Professor Vasile DOBRESCU, PhD (Târgu Mureș), Professor Delia Florica CORA, PhD (Oradea)

1. Dr. Sorin ȘIPOȘ (prof. univ. habil., Facultatea de Istorie, Relații Internaționale, Științe Politice și Științele Comunicării, Universitatea din Oradea), *Realitățile politico-economice din Principatele Române reflectate în relatările călătorilor străini în secolul al XVIII-lea/*Foreign Travelers' Accounts of the Political and Economic Realities in the Romanian Principalities in the 18th Century

2. Dr. Laura ARDELEAN (lector univ. Facultatea de Istorie, Relații Internaționale, Științe Politice și Științele Comunicării, Universitatea din Oradea), Dr. Cosmin PATCA (lector univ. Facultatea de Istorie, Relații Internaționale, Științe Politice și Științele Comunicării, Universitatea din Oradea), *Aspecte economice ale lumii rurale din Nordul Bihorului între secolele XVII–XX/*Economic aspects of the rural world in Northern Bihor county from the 17th to the 20th Century

3. Dr. Delia Mona FRÂNCU, dr. Raluca Maria TEODORESCU (muzeografe, Muzeul Național Brukenthal), *Măsura valorii – balanțe pentru ducați în patrimoniul Muzeului Național Brukenthal din Sibiu/*Measure of value – scales for ducats in the Bruckenthal National Museum heritage from Sibiu

4. Dr. Ionuț CIORBA (Șef secție Muzeul Țării Crișurilor Oradea), *Raportul dintre crizele alimentare și fenomenul migraționist din Transilvania (sec. XVIII–primele decenii ale sec. al XIX-lea)/*The relationship between food crises and the migration phenomenon in Transylvania (18th century–early decades of the 19th century)

5. Dr. Edith BODO (lector univ., Facultatea de Istorie, Relații Internaționale, Științe Politice și Științele Comunicării, Universitatea din Oradea), *Reismann Mór (1839–1927) – personalitate polivalentă a lumii bancare orădene/*Mór Reismann (1839–1927) – a multifaceted personality in the banking world of Oradea

6. Dr. Vasile DOBRESCU (prof. univ. emerit, Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade", Târgu Mureș), dr. Adrian ONOFREIU (Arhivele Naționale – Serviciul Județean Bistrița-Năsăud), *Cooperative de credit în fosta zonă a graniței năsăudene între 1873–1914/*Credit cooperatives in the former Năsăud border area (1873–1914)

7. Dr. Adrian ONOFREIU (Arhivele Naționale – Serviciul Județean Bistrița-Năsăud), dr. Vasile DOBRESCU (prof. univ. emerit, Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade", Târgu Mureș), *Leon Scridon – de la funcția administrativă la activitățile financiar-economice între anii 1883–1942/*Leon Scridon – from the administrative position to financial-economic activities between 1883 and 1942

8. Dr. Daniela DETEȘAN (CS, Institutul de Istorie „George Barițiu "din Cluj- Napoca, Academia Română), *Un model de bancă românească. „Casa de păstrare" din Seliște (1884–1924)/*A model of a Romanian bank. " The Savings House" of Seliște (1884–1924)

9. Dr. Delia Florica CORA (Profesor, Liceul Teoretic Petofi Sandor, Săcueni, Bihor, Centrul de Studii Interdisciplinare „Silviu Dragomir" Oradea), *Bănci, filiale și agenții bancare cu capital românesc în Bihorul epocii moderne (1887–1910)/*Banks, branches, and banking agencies with Romanian capital in Bihor county during the modern era (1887–1910)

10. Dr. Ioana-Roxana PĂTRAȘCU (muzeograf, Muzeul Național de Istorie al României), *Bănci și bancheri din centrul Bucureștiului la începutul secolului al XX-lea. Studiu de caz: Banca Marmorosch Blank&Co. (1900–1939)/*Banks and bankers from the center of Bucharest at the beginning of the 20th century. Case study: Marmorosch Blank & Co. Bank (1900–1939)

11. Drd. Iulia VAISĂRHOFER (Școala doctorală de istorie, Universitatea din Oradea), *Nicolae Bogdan și Banca „Șoimul" din Vașcău (1905–1918): contribuții politico-economice în folosul cauzei românești/*Nicolae Bogdan and the „"Șoimul" Bank of Vașcău (1905–1918): socio-political contributions in favor of the Romanian cause

12. Dr. Mirela MOCAN (profesor, Liceul Tehnologic de Turism și Alimentație Arieșeni- județul Alba), *Presa și capitalul: Revista economică din Sibiu și emergența Uniunii Bancare „Solidaritatea" 1908–1918/*The Press and Capital: The Economic Review of Sibiu and the Emergence of the "Solidaritatea" Banking Union (1908–1918)

13. Dr. Ioana MOLDOVAN (Revista „22", București), *Familia bancherilor Gunzburg – între Sankt-Petersburg și Paris (secolele XIX–XX)*/Le banquiers de la famille Gunzburg – entre Saint-Pétersbourg et Paris (XIXe–XXe siècle)

14. Angela OANEA (arhivist, Arhivele Naționale – Serviciul Județean Bacău), *Criste Cristoveanu - figură emblematică în economia băcăuană/*Criste Cristoveanu – a prominent figure in the economy of Bacău

Întrebări și discuții/Discussion and Q&A

Secțiunea II
Bănci și bancheri în epoca contemporană a României (1919–1948)/Banks and bankers in Romania's contemporary era (1919–1948)

Campus nou, pavilion V, Sala „George Sofronie”
Vineri, 03 octombrie 2025, orele 15:00–19:00
New campus, Pavilion V, ”George Sofronie” Hall
Friday, October 3rd, 15:00–19:00

Moderatori: prof. univ. dr. Mircea Baron (Petroșani), conf. univ. dr. habil. Anca STÂNGACIU (Cluj-Napoca)/Moderators: Professor Mircea BARON (Petroșani), Associate Professor Dr. habil. Anca STÂNGACIU (Cluj-Napoca)

1. Dr. Viorel CÂMPEAN (CS, Biblioteca Județeană Satu Mare), *Emil Coconeți. Povestea unui finanțist sătmărean (1897–1977)/*Emil Coconeți. The Story of a Financier from Satu Mare (1897–1977)

2. Dr. Mihai D. DRECIN (prof. univ. emerit, Departamentul de Istorie al Facultății de Istorie, Relații Internaționale, Științe Politice și Științele Comunicării, Universitatea din Oradea), dr. Raluca LENARTH (profesor, Liceul „Transilvania College”, Cluj-Napoca, *Marius Peculea – personalitate a lumii bancare românești din Transilvania (1920–1948)/*Marius Peculea – a personality of the Romanian banking world in Transylvania (1920–1948)

3. Dr. Ioan Mihail OPRIȚESCU (conf. univ., Academia de Studii Economice București), *Evoluția elitei financiar-bancare în România interbelică/*The evolution of the financial - banking elite in interwar Romania (1920–1948)

4. Dr. habil. Anca-Maria STÂNGACIU (conf. univ., Facultatea de Studii Europene, Universitatea „Babes Bolyai” Cluj-Napoca), *Banca agrară Timișana în relație cu capitalul italian și ungar din anii '20 ai secolului*

*XX/*The Timișana Agricultural Bank in relation to Italian and Hungarian capital in the 1920s

5. Dr. Mircea BARON (prof. univ., Universitatea din Petroșani), dr. Oana DOBRE BARON (conf. univ., Universitatea din Petroșani), *Casa de economii și Împrumut a angajaților Societăților miniere din Valea Jiului în anii '20 - '40 ai secolului XX/*Savings and Loan House of the employees of the Mining Companies from the Jiu Valley in the 1920s–1940s of the 20th Century

6. Dr. Ion ZAINEA (prof. univ., Departamentul de Istorie al Facultății de Istorie, Relații Internaționale, Științe Politice și Științele Comunicării, Universitatea din Oradea), *Noutăți în politica de creditare a Băncii „Bihoreana" din Oradea în Bihorul interbelic (1919–1940)/*Developments in the Credit Policy of the "Bihoreana" Bank in Oradea during Interwar Bihor (1919–1940)

7. Dr. Diana IANCU (muzeograf, Muzeul Țării Crișurilor Oradea), *Considerații despre fondarea Băncii „Unirea", Oradea, 1929/*Considerations on the Establishment of the "Unirea" Bank, Oradea, 1929

8. Dr. Mircea BLAGA (profesor, Colegiul Național „Octavian Goga" Marghita, județul Bihor), *Banca „Bihoreana" în România Întregită: De la Dezvoltare la Faliment și Preluare/*The Bihoreana Bank in Greater Romania: From Expansion to Bankruptcy and Absorption

9. Dr. Brândușa COSTACHE (CS, Banca Națională a României, București), dr. Nadia MANEA (CS, Banca Națională a României, București), *Din culisele unui faliment bancar- prăbușirea Băncii Marmorosch- Blank văzută de la Banca Națională a României/* Behind the Scenes of a Bank failure - The collapse of Marmorosch-Blank Bank seen through the perspective of the National Bank of Romania

10. Cristina TANASĂ (arhivist, Serviciul Județean Bacău al Arhivelor Naționale ale României), *Banca „Creditul Național Agricol- Sucursala Bacău", aspecte din activitatea băncii, în perioada 1938–1948/*"Creditul Național Agricol - Bacău Branch" aspects of the bank's activity during the period 1938–1948

11. Dr. Valeria GÎDIU (cadru didactic asociat, Facultatea de Business, Universitatea „Babeș Bolyai" Cluj-Napoca), *Gândirea economică reflectată în studiile profesorului Victor Jinga/*Economic thought reflected in the studies of Professor Victor Jinga

Întrebări și discuții/Discussion and Q&A

Secțiunea III
Politici bancare în perioade tulburi din spațiul etno-geografic românesc (1914–1918, 1945–1989, 1990–2025)/Banking policies during turbulent periods in the Romanian ethno-geographic space (1914–1918, 1945–1989, 1990–2025)

Campus nou, pavilion V, Sala „Avram Iancu”
Vineri, 03 octombrie 2025, orele 15:00–19:00
New campus, Pavilion V, „Avram Iancu” Hall
Friday, October 3rd, 15:00–19:00

Moderatori: dr. Septimiu MOGA (Cluj-Napoca), conf. univ. dr. Adrian ȘIMON (Târgu Mureș)/Moderators: Dr. Septimiu MOGA (Head of Service – Cluj Regional Branch of the National Bank of Romania), Associate Professor PhD. Adrian ȘIMON (Târgu Mureș)

1. Dr. Septimiu MOGA (șef serviciu – Sucursala Regională Cluj a Băncii Naționale a României), *Banca „Economul” și provocările sale în anii Primului Război Mondial (1914–1918)/*The ”Economul” Bank and its challenges during the years of World War I (1914–1918)

2. Drd. Vasile Cătălin FRĂTUȚU (Școala doctorală Studii de Populație și Istoria Mentalităților - Universitatea „Babeș Bolyai ” Cluj-Napoca, *Activitatea băncilor populare gorjene în timpul Primului Război Mondial/*The activities of Gorjan People’s Banks during World War I

3. Dr. Claudiu Lucian TOPOR (prof. univ. habil., Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Facultatea de Istorie, Iași), Drd. Ana Maria Ioana LUPEȘTEANU, *Politica monetară a Germaniei în România ocupației militare (1916–1918)/*Germany’s monetary policy in Romania during the military occupation (1916–1918)

4. Dr. Vlad POPOVICI (conf. univ., Facultatea de Istorie-Filosofie, Universitatea „Babeș Bolyai” Cluj-Napoca), Dr. Angela LUMEZEAN

(CS II, Universitatea „Babeș Bolyai" Cluj-Napoca), *Membrii Parlamentului în instituțiile financiare și economice din Transilvania înainte și după 1918/*Members of Parliament in the financial and economic institutions of Transylvania before and after 1918

5. Dr. Claudiu PORUMBĂCEAN (CS I/Senior Researcher I, Muzeul Județean Satu Mare, prof. univ. Universitatea de Vest „ Vasile Goldiș" din Arad, filiala Satu Mare, *Avocați sătmăreni implicați în activitatea financiar-bancară (1919–1940)/*Lawyers from Satu Mare involved in Financial and Banking activities (1919–1940)

6. Dr. Laura Dumitrana RATH BOȘCA (lector univ, Universitatea „Agora", Oradea), *Banca Națională a României în timpul Guvernatorului Tiberiu Moșoiu (1946–1947)/*The National Bank of Romania during the governorship of Tiberiu Moșoiu (1946–1947)

7. Dr. Gabriel MOISA (prof. univ. habil. , Departamentul de Istorie al Facultății de Istorie, Relații Internaționale, Științe Politice și Științele Comunicării, Universitatea din Oradea, *Aspecte privind economia județului Bihor în ultimul an al regimului comunist (1989)/*Aspects concerning the economy of Bihor County in the final year of the communist regime (1989)

8. Dr. Rodica SLUTU (conf. univ., Universitatea de stat „Alecu Russo" din Bălți, Republica Moldova), *Marketingul ca instrument de modernizare în Republica Moldova: o analiză a perioadei 1990–2025/*Marketing as a tool for modernization in the Republic of Moldova: an analysis of the period 1990–2025

9. Dr. Adrian ȘIMON (ec. conf. univ., „Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade" Tîrgu Mureș), *Banca Internațională a Religiilor – proiect bancar românesc inedit și generos- unicat în lume/*The International Bank of Religions - an innovative and generous Romanian banking project - a unique entity in the world

10. Drd. Marcel REVENCO (lector. univ., Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova), *Geografia Comerțului Exterior a*

*Republicii Moldova/*The Geography of Foreign Trade of the Republic of Moldova

11. Andreea DANILESCU (Drd. Universita della Calabria, Cosenza, Italia) *Remitențe în cultura migrației românești între „New EconomiCS of Labor Migration și Remittances Decay Hypothesis”/*Remittances in the Culture of Romanian Migration between the New EconomiCS of Labor Migration and the Remittances Decay Hypothesis

Întrebări și discuții/Discussion and Q&A

Comitetul științific /
Scientific committee:

Prof. univ. dr. Mihai D. DRECIN, Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, Președinte al Comitetului de organizare/Professor Emeritus Mihai D. Drecin, PhD, Full Member of the Academy of Romanian Scientists, Chairman of the Symposium Organizing Committee

Prof. univ. dr. habil. Ioan BOLOVAN, Membru corespondent.al Academiei Rom\ne/Full Professor, PhD Habil., Corespondent Member of the Romanian Academy

Prof. univ. dr. habil. Sorin ȘIPOȘ, Membru asociat al Academiei Oamenilor de Știință din România, Prorector al Universității din Oradea/Full Professor, PhD Habil., Associated member of the Academy of Romanian Scientists, Vice-rector of the University of Oradea

Prof. univ. dr. habil. Gabriel MOISA, Membru asociat al Academiei Oamenilor de Știință din România, Decan al Facultății de Istorie, Relații Internaționale, Științe Politice și Științele comunicării, Universitatea din Oradea/Full Professor, PhD Habil.,Associated member of the Academy of Romanian Scientists, Dean of the Faculty of History, International Relations, Political Science, and Communication Sciences, University of Oradea

Prof. univ. dr. habil. Diana SABĂU-POPA, Decan al Facultății de Științe Economice, Universitatea din Oradea/Professor, PhD, Habil., Dean of the Faculty of Economics, University of Oradea

Prof univ dr. emerit Vasile DOBRESCU, Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade”, Târgu Mureș/ Professor Emeritus , PhD, ”George Emil Palade”

University of Medicine, Pharmacy, Science, and Technology of Târgu Mureș

Conf. univ. dr. Adrian ȘIMON, Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade”, Târgu Mureș/Associate Professor, PhD, ”George Emil Palade” University of Medicine, Pharmacy, Science, and Technology of Târgu Mureș

Dr. habil. Iosif Marin BALOG, CSII, Secretar științific, Institutul de istorie .„George Barițiu” al Academiei Române, Cluj-Napoca/Dr. habil., Senior Researcher II, Scientific Secretary, ”George Barițiu” Institute of History of the Romanian Academy, Cluj-Napoca

Comitetul de organizare:
Organizing Committee

Prof. univ. dr. Mihai D. DRECIN- președinte/ President
Lector univ. dr. Radu ROMÎNAȘU
Lector univ. dr. Laura ARDELEAN
Lector univ, dr. Cosmin PATCA
Lector univ. dr. Ioana Lucia BORDEIANU
Lector univ. dr. Maria GOZNER
Prof. dr. Delia Florica CORA
Dr. Emilia GALE-GHIDIA
Dr. Florin BUDEA
Claudia IGNAT
Drd. Mircea MATEI
Drd. Iulia VAISĂRHOFER
Drd. Gabriela ANTONOVICI, tehnoredactor
Dr. Eduard FEIER, Secretar Șef, Facultatea de Istorie, Relații Internaționale, Științe Politice și Științele Comunicării, Universitatea din Oradea
Maria BUDA, Secretar, Facultatea de Istorie, Relații Internaționale, Științe Politice și Științele Comunicării, Universitatea din Oradea
Dr. ing. Elena ZIERLER, Administrator Șef, Facultatea de Istorie, Relații Internaționale, Științe Politice și Științele Comunicării, Universitatea din Oradea
Dr. Anca OLTEAN, CS
Mariana FILIMON, Șef serviciu social
Dr. Constantin DEMETER, ghid in turism cultural Oradea
Adrian BUZAȘ, tehnoredactor, Muzeul Țării Crișurilor Oradea
Valentin COVACI, administrator Patrimoniu

O excursie între Geografia și Istoria Muntelui Vlădeasa

Încă de la primul *Simpozion de Istorie financiar-bancară* organizat de Universitatea din Oradea în 1991, apoi în următoarele (1993, 1995, 1997– de acum cu participare internațională, 1999, 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2012, 2014, 2016, 2018, 2023 și 2025), comunicările susținute și discuțiile pe marginea lor se încheiau cu o excursie în zona Munților Apuseni. Era o binemeritată relaxare după o zi sau două de audieri și discuții ancorate într-un domeniu de istorie economică, românească și central-europeană, la limita între economie și istorie politică, care cerea o atenție concentrată atât din partea comunicatorului cât și a audienților. Excursia detensiona atmosfera sobră cerută de mediul științific, permitea continuarea discuțiilor într-o lejeritate neoficială, strângerea unor legături colegiale benefice cercetărilor viitoare.

Am descins în diferite zone ale Munților Apuseni. Mai ales în Stâna de Vale a Bihorului, gazdă fiindu-ne Cabana,, Gaudeamus"-veritabil centru de cercetare a Universității Oradea (pentru geografi, biologi, științe ale naturii, sportivi, ș.a.). Alte dăți în zona Moneasa a Aradului, Arieșenii de Alba, în centrul Țării Moților, Valea Drăganului de pe cursul superior al Crișului Repede, aparținând de județul Cluj, la limita cu Bihorul. În toate aceste locații am vizitat monumentele geografice și istorice din zonă (Izvorul Minunilor și Mănăstirea Ortodoxă de la Stâna de Vale, Cariera de marmură și Băile termale de la Moneasa, Ghețarul de la Scărișoara, Cetatea de la Bologa, Castelul Goga și Barajul de la Drăgan-Remeți ș.a.

Din nou vom poposi la Valea Drăganului, comună situată pe versantul de vest a muntelui Vlădeasa (1836 m), continuând excursia pe Valea Hențului (Săcuieului) spre comunele Bologa și Săcuieu-situate pe restrânsa luncă a văii. De comuna Săcuieu aparțin satele Rogojel și Vișagu, de tip răsfirat, situate pe versantul estic al Vlădesei.

Pe acest itinerar avem înșirate câteva monumente aparținând antichității daco-romane, evului mediu, epocilor moderne și contemporană.

Pasul Ciucea-Poieni închidea granița de vest a provinciei romane Dacia Superior (119 e. n.), mai apoi a Daciei Porolissensis după reîmpărțirea provinciei în 123/124 e.n. Ca urmare, pentru paza provinciei romane se

construiește castrul de la **Raesculum**/ **Resculum** (**astăzi Bologa**)[1]. El trebuia să oprească eventualele atacuri ale migratorilor sarmați, iazigi și roxolani dintre vestul și răsăritul Daciei libere, alături de dacii liberi din Crișana. De asemenea, avea rolul de a asigura unul dintre importantele drumuri ale sării, extrasă din salinele de la Cojocna și Dej, produs ce se transporta cu plutele pe Crișul Repede, sau cu căruțele pe drumul ce însoțea râul - spre cele două provincii Pannonia (Inferior și Superior) de la vest de Dunăre. Sarea era un aliment absolut necesar existenței oamenilor și animalelor.

Castrul, la început înconjurat de un val de pământ și de un șanț, mai apoi consolidat din piatră, avea structura arhitecturală clasică: forma dreptunghiulară, câte o poartă de intrare-ieșire pe fiecare latură, în mijloc Pretoriul și clădirile administrației, construcțiile în care erau încazarmați soldații, baia, posibil un apeduct care aducea apă din Crișul Repede ce curgea nu departe de castru[2]. Principalele unități militare care au fost cantonate mai multă vreme, ocupându-se de construirea, consolidarea și administrarea castrului, au fost: *Cohors II Hispanorum* și *Cohors I Aelia Gaestorum*, care au lăsat urme în inscripții și ștampile tegulare pe piese de ceramică[3].

Ca peste tot în Imperiul Roman, în jurul castrului se înființau așezări civile (vicus) unde locuiau familiile legionarilor. Pentru a-și asigura existența zilnică, atât unitățile militare cât și civilii avea nevoie de un hinterland în jurul locațiilor lor ca teren agricol și pășune, pentru semănat și creșterea animalelor. În plus, piatră și lemn. Pe lângă pădurile întinse pe munții din jur, în apropiere se aflau importante rezerve de piatră (granit, calcar) folosite de autohtonii daci, apoi de romani și autoritățile administrative maghiare și habsburgice în evul mediu și epoca modernă, cele românești după 1919 până astăzi[4].

Castrul roman a fost implantat într-o zonă locuită de daci autohtoni, care populau spațiile de-a lungul râurilor, inclusiv a afluenților Crișului Repede ce izvorau din masivul Vlădeasa. Atât în timpul existenței castrului, până la retragerea aureliană din 271 d. Hr., cât și după această dată, între daci și legionarii romani s-au consolidat legături economice și de înrudire. Toponimia și legende păstrate în mentalul locuitorilor până astăzi arată originea romanică a locurilor și a viețuitorilor acestora. Între Bologa și Săcuieu există locul numit ,,Râtul Romanului". Despre el se spune că aici s-

[1] Primele cercetări ale arheologilor români au fost efectuate de clujeni: Mihail Macrea(1932–1938), C. Daicoviciu- D. Protase(1964), E. Chirilă-N. Gudea (1967), N. Gudea (1968, 1972,1997), I.I.Russu (1968), Gudea-Tamba(2001).

[2] Vezi planșa alăturată Apud N. Gudea, „*Inscripții și ștampile tegulare din castrul roman de la Bologa*" în *Acta Musei Napocensis* (Cluj), an IX, 1972, p. 437.

[3] *Ibidem*, p. 423–436.

[4] Vezi exploatarea de piatră, la suprafață, din zona Poieni-Bologa.

a așezat, întemeindu-și familie și gospodărie, un veteran roman eliberat din castrul de la Resculum, după ce a slujit în armata romană anii ceruți de lege, căsătorindu-se cu o fată de dac. Mai mult, la o distanță de aproximativ 15–20 km. de castrul roman, spre satul Scrind de astăzi, spre izvoarele Văii Hențului (Săcuieului), se păstrează toponimul „Pârâul Furului" (Râul Hoțului-nn). Legenda spune că pe acel pârâu, la locul numit „Șesurile", la „Piatra Câinelui", se spălau fetele dacilor. Romanii din castru au venit și le-au furat, făcându-și-le neveste[5].

În comuna Bologa mai avem o **cetate medievală**, situată pe o culme de deal, de unde se putea ține sub observație întreaga zonă până la Huedin, cursul superior al Crișului Repede, respectiv Poieni-Ciucea spre Piatra Craiului. Începuturile cetății sunt legate de strădaniile țăranilor români din satele din jur, în frunte cu voievozii lor români (Pui Petru din Morlaca, Dan de Mărgău, Mihai de Incel, Ilie de Călata ș.a.), de a-și avea un loc de refugiu în fața năvălirii migratorilor. Pe măsura consolidării administrației maghiare în Transilvania (Voievodatul autonom-secolele XII-XVI, Principatul 1571–1711), în dispută permanentă cu Regatul maghiar, (sec. XI/XII–1541) pentru Transilvania-voievozii români locali sunt supuși stăpânirii maghiare. Mai mult, după 1366, unii dintre ei, pentru a-și păstra condiția de nobil (avantajele materiale) au trecut la catolicism[6]. Treptat s-au maghiarizat.

Din cetate țărănească, Bologa devine cetate regală (1320–1397), fiind condusă, în numele regelui Ungariei, de castelanul Dezideriu de Bologa (1319). Importanța strategico-economică, împreună în întregul domeniu aflat sub controlul ei (18–19 sate) rezultă și din faptul că, alături de alte domenii feudale din Transilvania (Vad Feleac, Ciceu ș.a.) a fost donată în 1399[7] lui Mircea cel Bătrân, domnul Țării Românești (1386–1418), de către regele maghiar Sigismund de Luxemburg (1387–1437), în cadrul alianței antiotomane încheiată între Ungaria, Țara Românească și Polonia. În 1496, regele maghiar Vladislav al II-lea (1490–1516) oferă domeniul Bologa familiei Bánffy de Bonțida. Până la mijlocul secolului al XIX-lea, domeniul

[5] Cf. Pr. Ștefăniță Ionel Potra, *Monografia parohiei ortodoxe Săcuieu-Cluj*, 2004, mss. Teză de licență la Facultatea de Teologie Ortodoxă, Secția Teologie Pastorală, Universitatea „Babeș - Bolyai" Cluj - Napoca, p. 20. Alte toponime preromane și romane: Aluniș, Bălătruc, Culcători, Măgura, Pod, Piatra Grăitoare, Secătura. Cf. *Ibidem*. De la toponimul Secătura derivă numele comunei Săcuieu de astăzi. Acesta nu are nici o legătură cu o posibilă așezare vremelnică a secuilor împinși de unguri în avangarda cuceririi Transilvaniei în secolele X-XI. Triburile de secui, de origine turcică, au înaintat în Transilvania în trei etape: Bihor, Turda-Remetea, în final zona Ciuc-Covasna, Harghita.

[6] Actul regal este dat de regele Ludovic I cel Mare (1342–1382,) fiul lui Carol Robert de Anjou (1308–1342). Calitatea de nobil și stăpân de domeniu era confirmată numai de cea de credincios romano-catolic.

[7] Pr. Ștefăniță Ionel Potra, *op. cit*. p. 31.

Bologa va fi stăpânit, inclusiv terenurile și pășunile țăranilor români din arealul Poieni-Bologa-Săcuieu-Rogojel-Vișagu-Traniș-Huedin-Călata, de diferite ramuri ale familiei Bánffy, conți și baroni, cu trecere și în fața noii stăpâniri habsburgice[8]. Confruntările militare dintre habsburgi, turci și principii Transilvaniei în a doua jumătate a secolului al XVII-lea determină, în 1662, cucerirea cetății Bologa (Sebeșvar) de către turci, arderea și jefuirea sa de multe prăzi[9].

Revoluția de la 1848–1849 zguduie stăpânirea maghiară în zonă, după ce nobilimea maghiară din Transilvania se alăturase revoluției conduse de Kossuth Lajos, împotriva Casei de la Viena.

După cum răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan a avut ecou în satele românești din zona Huedin, Horea și Cloșca fiind prinși prin trădare, în ajun de Crăciun 1784, în Munții Scorugetului, iar a doua soție a lui Horea era originară din comuna Călata/Huedin[10], **revoluția lui Avram Iancu** a ridicat satele din zonă. Era un potențial rezervor revoluționar românesc important, care avea la bază reacția față de exploatarea nobilimii maghiare. Din satul Rogojel se ridică doi conducători militari în oastea lui Iancu: Dănilă Gal (Gallu), tânăr teolog, și Ioan Gal (Gallu), învățător în satul de sub muntele Vlădeasa. Erau copiii preotului Gavrilă Gal (Gallu) din Rogojel (1798–1880). *Dănilă este atestat documentar ca vicetribun, Ioan ca tribun*[11].

Vicetribunul Daniil Gal (Gallu) se distinge, împreună cu unități ale armatei habsburgice, în luptele cu honvezii lui Kossuth în zona Săcuieu-Rogojel-Vișag-Traniș-Bologa-Valea Drăganului-Huedin. În timpul luptelor a strâns, din curțile grofilor unguri din zonă, taleri de aur Maria Tereza. De fapt, a făcut o redistribuire revoluționară a averii iobagilor români exploatați de nobilii unguri. Cu acești bani, și-a cumpărat funcția de notar al comunei Săcuieu, de la autoritățile habsburgice (1850–1860), achiziționează întinse suprafețe de pământ și pădure în Săcuieu și satele din jur, devenind primul

[8] *Ibidem*, p. 13–15.

[9] Informația aparține cronicarului turc Evlia Celebi, care însoțea armata otomană, Vezi *Călători străini despre Țările Române*, vol. VI, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1972, p. 673.

[10] David Prodan, *Răscoala lui Horea*, vol. II, Ediție nouă, revizuită, Editura Științifică și Enciclopedică București 1984, p. 142.

[11] Familia Gal (Gallu) provenea din satul Brusturi, Margău. Între 1795–1961 în Rogojel s-au perindat preoți, din tată în fiu, numai din această familie: Marian Gal (preot între 1798–1848), Gavrilă Gal(1848–1880), Ioan Gal (1880–1899?), Traian Galu (1899–1936), Trăinel Galu (1936–1940, 1949–1961), Marian Galu (1940–1949 – apoi preot în Valea Drăganului). Vezi: Mihai D. Drecin, *Daniil Gallu din Rogojel/ Vlădeasa-vicetribun în oastea lui Avram Iancu,* în *Identitatea națională* (Oradea*).* Publicație a Societății Cultural-Patriotice ,,Avram Iancu" Filiala Oradea, an VII, nr. 1 (7), iunie 2022, p. 51–54; Parohia Săcuieu, Inventar al parohiei Vișag 1969. Apud Pr. Ștefăniță Ionel Potra, *op. cit*, p. 39.

moșier român din zonă, înlocuind familia Bánffy[12]. El și urmașul lui pe linie bărbătească, Ioniță, ridică biserica din piatră din Săcuieu, cea din lemn fusese arsă de gen. Bucow în 1762, apoi școala comunală modernă în 1912[13].

În cimitirul vechi din Săcuieu se află mormintele lui Daniil și soția Iustina, alături patru dintre cei șase copii. Mormântul său este propus de C. L. Săcuieu să fie declarat monument istoric și posibil de vizitat.

Punctul terminus al excursiei noastre este **satul Rogojel**. După tradiția locului numele derivă din vremurile daco-romană și românească a primului mileniu, când populația romanizată și-ar fi ales locul, refugiindu-se din fața migratorilor, pentru a putea practica creștinismul primitiv, apoi religia ortodoxă. Au numit locul „Rogo Deo", adică loc de închinare la Dumnezeu. Biserica satului este monument istoric, ridicată din piatră la sfârșitul secolului al XIX-lea, restaurată în anul 2020. Deși un sat cu resurse naturale modeste (pământ de slabă calitate care permite doar cultivarea de cartofi și cânepă), oamenii foarte muncitori își asigurau existența din creșterea animalelor (oi, bovine), munca la pădure și practicarea comerțului cu geamuri în întreaga țară, după 1920, mai ales în anotimpul de iarnă. Un rol important în instruirea lor școlară, etapa claselor primare, l-a avut familia de preoți și învățători Gal (Gallu), de care am amintit. La 1865, învățătorul calificat Ioan Gal preda în școala primară ortodoxă, unde avea 53 de elevi, băieți și fete[14]. Lăsând modestia de o parte, sunt descendent al acestei familii aparținând elitei minore a neamului nostru, Mama mea – profesoară de Geografie și Istorie, absolventă a Universității „Daciei Superioare" din Cluj, fiind singura fiică, alături de alți patru băieți, a preotului Traian Galu și preotesei Victoria, născută Nemeș, originară din comuna Cojocna Cluj[15].

Zona în care ne vom deplasa a fost și este pur românească. Până la mijlocul secolului al XVIII-lea românii erau ortodocși, apoi multe comune au trecut la greco-catolicism, cum a fost cazul cu Săcuieu, Bologa, Traniș, Vișag, Lunca Vișagului, Brăișoru (Olosig), Morlaca, Aluniș (Muierău), Mărgău. Ortodocșii rămân în Rogojel, Călata, Giurcuța de Sus (Beliș), Mărișel, Rișca (Lăpușești) și parțial în Valea Drăganului și Mânăstireni[16].

---

[12] Mihai D. Drecin, *op. cit*, p. 53.

[13] O bisericuță ortodoxă este pomenită ca existând încă de la 1600, când comunitatea a crescut numeric și a avut forța materială să-și ridice o construcție cu destinație specială de loc de rugăciune. Până atunci, preotul slujea în casa unui țăran mai înstărit.

[14] N. Albu, *Istoria școalelor românești din Transilvania între 1800–1867*, București, 1971, p.

[15] Apud Prof. univ. dr. Mihai D. Drecin, informație orală.

[16] Mihai D. Drecin, „Noi date privind originea mecenatului român dr. Gall Joszef (1839–1912)" , în *Analele Universității din Oradea, Fascicola Istorie-Arheologie*, Tom XXVI, 2016, p. 72. Pentru coordonarea administrativ religioasă a acestor comune se înființează două protopopiate: ortodox la Călata, greco-catolic la Morlaca.

Pentru **epoca contemporană** avem câteva importante monumente geografice și evenimente istorice care au lăsat urme până astăzi. Deci trebuie omagiate în viitorul apropiat prin însemne de suflet și popularizate turistic.

În primul rând amintim castelul *Octavian Goga din localitatea Ciucea*. Inițial o mică și modestă locație, proprietatea poetului maghiar Ady Endre, prieten cu Octavian Goga înainte de 1914. După Unirea Transilvaniei cu România, poetul maghiar, multă vreme domiciliat în Oradea, optează pentru cetățenia maghiară și trece în Ungaria. Îi va vinde lui Goga terenul și modesta casă de pe acesta, pe o sumă modică. „Poetul pătimirii noastre", ajungând ministru în guverne ale anilor 1919-1921, 1926-1927, chiar prim ministru între 29.12.1937 – 10.02.1938 , modernizează locația, construiește un nou pavilion unde își instalează biblioteca și parțial arhiva personală. A doua sa soție, Veturia, în anii 60–70 ai secolului trecut, realizează un mausoleu impresionant în jurul mormântului Poetului. Aici va fi înhumată și ea. Vizitarea Muzeului Memorial Octavian Goga este o bună ocazie de a comemora viața culturală și politică a unui naționalist patriot român transilvănean.

În raza satului Rogojel, pe Dealul Domnului (Cărmăzan), în secolul al XIX-lea, Daniil Galu a sădit o Sequoia Gigantea, specifică zonei geografice din bazinul Oceanului Pacific, care s-a aclimatizat, astăzi fiind declarat monument al naturii. Tulpina are un diametru pe care îl pot cuprinde patru bărbați și o înălțime de peste 20 m[17].

În zona comunei Valea Drăganului, poate fi vizitată *amenajarea hidrotehnică Valea Drăganului- Valea Iadului*, cu un lac de acumulare impresionant, care adună apele din zona Vlădeasa și Muntele Crișului, construită în anii 1968–1980. Lacul de acumulare furnizează apa pentru hidrocentrala Remeți, Bihor, apărând satele din zonă de eventuale inundații.

Rezistența anticomunistă și replica dură a Securității Comuniste, ca în alte zone muntoase din țară, ale Deltei Dunării, chiar de câmpie, sunt, din păcate, prea puțin marcate de monumente în cinstea celor care s-au sacrificat pentru libertate. În anii 1948–1949, în zona Săcuieu a activat *Grupul „Cruce și Spadă"*, condus de col. Gh. Gheorghiu- Mărășești și Aurel Potra - cumnat cu preotul greco-catolic din Săcuieu, Ioan Mereu. Capturați de Securitate, sentința din 29 XI 1949 prevedea împușcarea grupului: Gheorghe Gheorghiu - Mărășești, locotenenții Aurel Potra și Gh. Pițura și plutonierul Gh. Forțu. Execuția are loc în localitatea Zam-Sâncrai[18], vecină cu Săcuieu, comună

[17] Conifer, originar din America de Nord (California), care poate atinge o înălțime între 70 și peste 100 m. În țara noastră sunt exemplare în: Cluj, Oradea (în parcul de lângă,, Școala Dacia"), Băile Herculane și Măderat /Arad.

[18] Pr. ȘtefănIță Ionel Potra, *op. cit.,* p. 54–55.

locuită de maghiari, etnie care dădea o mare parte din administrația comunistă, angajații (inclusiv cadrele de conducere) Securității și Miliției comuniste a României vremii. O rezistență mai îndelungată, antrenând câteva zeci de locuitori din comuna Răchițele și satele din jur, a făcut-o grupul *Șușman*, între 1948–1958. Ultimii membri căzuți ai Grupului sunt frații Teodor (zis Petre) și Avisalon, copiii lui Teodor sr. Șușman – primarul liberal al comunei Răchițele. Ei vor fi neutralizați de o impresionantă forță de securiști și militari, în 2 februarie 1958, într-o zonă la limita dintre satele Vișagu și Traniș, pe versantul nordic al Vlădesei. Cei doi partizani anticomuniști au ținut rezistență prin foc de arme automate, ultimul glonț rezervându-și-l pentru sinucidere. De altfel, șura a fost înconjurată complet de securiști, tăindu-li-se ultimul drum de retragere prin pădure. În plus, atacanții au aprins șura. Cei doi eroi au fost găsiți carbonizați[19]. Evenimentul a produs multă neliniște în Rogojel și satele din jur, apărând o serie de legende cu privire la eveniment – păstrate până astăzi în mentalul locuitorilor. . Nu au scăpat de închisoare și domiciliul forțat, pe o perioadă mai scurtă sau mai lungă, țăranii și ,,domnii de pământ" mai înstăriți, proprietari de mori cu apă, păduri, turme de animale, unii acuzați de legionarism (exemplu preotul Ioan Mereu din Săcuieu) sau sprijinitorii partizanilor anticomuniști din munți. Moșierul Ioniță Gal (Gallu), unicul fiu al vicetribunului Daniil, va fi deportat la Turda, unde va și deceda în 1961, casele și averea fiindu-le confiscate de statul comunist[20].

Turneul nostru, gândit pentru excursia științifică, este o incursiune în geografia și istoria unei părți a arealului nord-vestic al Munților Apuseni, centrat în jurul Muntelui Vlădeasa, zonă locuită aproape în întregime de români. Oameni muncitori și energici și-au apărat pământul și libertatea cu sânge, împotriva tuturor regimurilor politice care i-au exploatat și le-au îngrădit libertatea, asigurând perpetuarea Neamului românesc în zonă.

Prof. univ. dr. emerit Mihai D. Drecin,

Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România,

Universitatea din Oradea, Departamentul de Istorie

[19] Vezi detalii în vol. *Rezistența anticomunistă din Munții Apuseni*. *Grupurile „Teodor Șușman", „Capotă -Dejeu", „Spadă și Cruce" - Studii de Istorie locală*, Cluj-Napoca, 2003.

[20] Născut în 1867 la Săcuieu, absolvent de Drept, ajuns notar al comunei după moartea tatălui său. Din casele familiei, inclusiv grajduri și magazii, situate în fața Primăriei, până nu de mult, se mai păstra o magazie. Și aici s-ar putea ridica o inscripție care să amintească de faza „domiciliilor forțate" prcaticate de regimul comunist de tip sovietic în anii 50 ai secolului trecut. Cu menționarea cazului Ioniță Galu (n.1867 Săcuieu – d.1961 Turda).

A Trip From the Geography to the History of Vlădeasa Mountain

Ever since the first *History of Finance and Banking Symposium* organised by the University of Oradea in 1991, followed by the other symposia (in 1993, 1995, 1997 – the first one with international participation, 1999, 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2012, 2014, 2016, 2018, 2023 and 2025), the research papers and the debates generated by them have been rounded up by a trip in the region of the Apuseni Mountains, a well-earned moment of relaxation after one or two days of hearings and discussions focusing on Romanian and Central European history, tackling political economy and history, and requiring increased attention from both the speakers and the audience. The trips always released the tension accumulated as a result of the sober atmosphere required by the scientific event, facilitating the furthering of discussions in a relaxed, unofficial setting, conducive to the establishment of peer connections to the benefit of future research.

Throughout time, we have visited various regions of the Apuseni Mountains, particularly Stâna de Vale in Bihor, where we were hosted by the Gaudeamus Chalet, a genuine research center of the University of Oradea (for geographers, biologists, nature science experts, athletes, etc.). Some other times, we visited the Moneasa region in Arad, Arieșeni in Alba (at the center of the land of the Moti), Valea Drăganului, located upstream of the Crișul Repede River in Cluj county, bordering Bihor county. In all such locations, we visited geographic and historical landmarks (the Wonder Spring and the Orthodox Monastery in Stâna de Vale, the marble quarry and thermal baths in Moneasa, the Scărișoara glacier, the Bologa citadel, the Goga Castle, and the Drăgan - Remeți dam, etc.

We will make a stop again in Valea Drăganului, a commune located on the Western slope of Vlădeasa Mountain (1.836 m) and will continue our trip in Valea Hențului (Săcuieului), heading towards Bologa and Săcuieu communes, located on the small meadow of the valley. Săcuieu commune comprises the scattered villages of Rogojel and Vișagu, located on the Eastern slope of Vlădeasa Mountain.

On route, we have a number of monuments dating from the Dacian and Roman period, the Middle Ages, as well as from modern and contemporary times.

The Ciucea - Poieni pass was closing the Western border of the Roman province Dacia Superior (119 A.D.) and then of Dacia Porolissensis, after the province was divided in 123/124 A.D. Consequently, the castrum of **Raesculum**/**Resculum** (present day **Bologa**)[1] was built in order to protect the province. It was supposed to stop any potential incursions by migratory populations such as the Sarmatians, the Iazyges, and the Roxolani from the West to the East of free Dacia, alongside the free Dacians of Crișana. At the same time, the castrum had the role of protecting one of the most important road for the transportation of the salt extracted from the salt mines of Cojocna and Dej, a product transported by raft via the Crișul Repede River, or by carriage via the road accompanying the river, to the two Pannonia (Inferior and Superior) regions, west from the Danube River. Salt was an indispensable product for both humans and animals.

The castrum was first surrounded by an earth embankment and a ditch, and then, it was reinforced with rocks; the construction displayed a form of classic architecture: a rectangular shape, with an inward-outward access gate on each side, and in the middle, the Praetorium, the administrative buildings, the buildings where the soldiers were headquartered, the baths, and likely an aqueduct which brought water from the Crișul Repede, the river flowing not far from the castrum.[2] The main military units which were headquartered there for a long time and handled the construction, reinforcement, and administration of the castrum were *Cohors II Hispanorum* and *Cohors I Aelia Gaestorum*, which left their traces in the form of inscriptions and tegular seals on ceramic pieces.[3]

As everywhere throughout the Roman Empire, the castrum was surrounded by civilian settlements (*vici*), where the families of the legionaries lived. In order to provide for their daily livelihood, both military units and the civilians needed a surrounding hinterland to be used as agricultural land and pasture, for crops and animal farming, plus rocks and timber. Close to the forests covering the mountains nearby, there were large deposits of rock (granite and chalkstone) which were used first by the local Dacians and then, by the Romans and the Hungarian and Habsburg administrative authorities from the Middle Ages and modern times, as well as by the Romanian authorities, from 1919 up to the present days.[4]

---

[1] The first research works by Romanian archeologists were conducted by the Cluj locals Mihail Macrea (1932–1938), C. Daicoviciu - D. Protase (1964), E. Chirilă – N. Gudea (1967), N. Gudea (1968, 1972,1997), I. I. Russu (1968), and Gudea – Tamba (2001).

[2] See the enclosed image *apud* N. Gudea, *Inscripții și ștampile tegulare din castrul roman de la Bologa*, published in *Acta Musei Napocensis* (Cluj), year IX, 1972, p. 437.

[3] *Ibidem*, pp. 423–436.

[4] See the surface rock quarry located in the Poieni – Bologa region.

The Roman castrum was established in a region inhabited by local Dacians, who populated the areas along the rivers, including the tributaries of the Crișul Repede River, which had their spring in Vlădeasa Mountain. Both during the existence of the castrum, up until de Aurelian retreat of 271 A.D. and afterwards, the Dacians and the Roman legionaries forged economic and family relations. The toponyms and the legends retained until today in the collective mental space are a testament to the Roman origin of both the places and their inhabitants. Between Bologa and Săcuieu, there is a place called *Râtul Romanului* (the Roman's Meadow). Here, it is said, that a Roman veteran released from the Resculum castrum settled, after having served in the Roman army for the mandatory years of service; he married a Dacian woman and settled his family and household in the area. Moreover, at a distance of approximately 15–20 kilometers, heading towards the present day Scrind village and the springs of Valea Hențului (Săcuieului), one will encounter the toponym *Pârâul Furului* (Thief's Creek – our note). Legend has it that in that particular creek, in a place called *Șesurile* (the Meadows), at *Piatra Câinelui* (the Dog's Rock), the Dacian women gathered and bathed, so the Romans in the castrum abducted them and made them their wives.[5]

Bologa commune is also the seat of another **medieval citadel**, located on top of a hill, in order to be used as a watchtower for the entire area up to Huedin, upstream the Crișul Repede River, Poieni – Ciucea and Piatra Craiului Mountains. The beginnings of the citadel are linked to the efforts made by the Romanian peasants living in the surrounding villages, led by their Romanian voivods (Pui Petru from Morlaca, Dan of Mărgău, Mihai of Incel, Ilie of Călata, etc.), to find a place of refuge from migratory invasions. As the Hungarian administration in Transylvania gained increasingly more power (the autonomous voivodeship in the period between the 12th and the 16th centuries, the Principality in the period between 1571 and 1711), in their ongoing dispute with the Hungarian Kingdom for Transylvania (in the period between the 11th and the 12th centuries–and again, in 1541), the local Romanian voivods became the vassals of the Hungarian lords. Even more, after 1366, some of them became CatholiCS, in order to be able to retain their

[5] Cf. Priest Ștefăniță Ionel Potra, *Monografia parohiei ortodoxe Săcuieu - Cluj*, 2004, mss. Bachelor Degree Thesis at the Orthodox Theology Department, Pastoral Theology Compartment, Babeș-Bolyai University, Cluj-Napoca, p. 20. Other pre-Roman and Roman toponyms: Aluniș, Bălătruc, Culcători, Măgura, Pod, Piatra Grăitoare, Secătura. Cf. *Ibidem*. The toponym *Secătura* is at the origin of the name of present day commune Săcuieu. The name has nothing to do with any potential short-term settlement in the region by the Székelys, who were pushed by the Hungarians in their offensive for the conquest of Transylvania in the 10th and 11th centuries. The Székely tribes, of Turkic origin, have advanced in Transylvania in three areas: first, Bihor, then, Turda-Remetea, and finally Ciuc-Covasna, Harghita.

status as nobles (and the associated financial advantages).[6] Gradually, these Romanian voivods became the subject of the Hungarian Magyarization process.

From a peasant fortress, Bologa would become a royal citadel (1320-1397) whose leader was the castellan Dezideriu of Bologa (1319), who acted on behalf of the King of Hungary. The strategic and economic significance of the place and of the entire estate under its control (18 –19 villages) is also certified by the fact that, alongside other feudal estates in Transylvania (Vad Feleac, Ciceu, etc.), the citadel would be donated in 1399[7] to Mircea the Elder, the ruler of Wallachia (1386–1418), by the Hungarian King Sigismund of Luxembourg (1387–1437), in the context of the Anti-Ottoman alliance formed by Hungary, Wallachia, and Poland. In 1496, the Hungarian King Vladislav II (1490–1516) would offer the Bologa estate to the Bánffy Family of Bonțida. Until the mid-19th century, the Bologa estate, including the land and pastures owned by Romanian peasants in the Poieni-Bologa-Săcuieu-Rogojel-Vișagu-Traniș-Huedin-Călata region, would be ruled by various branches of the Bánffy Family, counts and barons, who were also accepted by the new Habsburg rulers.[8] As a result of the military encounters between the Habsburgs, the Turks, and the Transylvanian princes in the second half of the 17th century, the Bologa citadel (Sebeșvar) would be conquered in 1662 by the Turks, who burned it to the ground and looted its valuables.[9]

The Revolution of 1848–1849 shook the Hungarian domination in the region, as the Hungarian noblemen from Transylvania had joined the movement led by Kossuth Lajos against the Royal House in Vienna.

The same as the revolt of Horea, Cloșca, and Crișan had an impact on the Romanian villages in the Huedin region, since Horea and Cloșca were apprehended in Scorugetului Mountains, on Christmas Eve 1784, as a result of an act of treason, and Horea's second wife was an inhabitant of Călata/Huedin village,[10] **Avram Iancu's revolution** involved all the villages in the region. The area had significant Romanian revolutionary potential stemming from the hostility towards the exploitation exercised by the Hungarian noblemen. Born in Rogojel village, two military leaders from

[6] The royal act was issued by Louis I (1342–1382,) the son of Charles Robert (1308–1342). Only Roman CatholiCS could become noblemen and estate rulers.
[7] Priest Ștefăniță Ionel Potra, *op. cit*. p. 31.
[8] *Ibidem*, pp. 13–15.
[9] The information was given by the Turkish Chronicler Evlia Celebi, who was accompanying the Ottoman Army. See *Călători străini despre Țările Române*, vol. VI, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1972, p. 673.
[10] David Prodan, *Răscoala lui Horea*, vol. II, Ediție nouă, revizuită, Editura Științifică și Enciclopedică București 1984, p. 142.

Avram Iancu's army became prominent revolutionary figures: Dănilă Gal (Gallu), a young theologist, and Ioan Gal (Gallu), a primary school teacher in the village at the foot of Vlădeasa Mountain. They were the sons of the priest Gavrilă Gal (Gallu) from Rogojel (1798–1880). *The existing documents certify that Dănilă was a deputy tribune, while Ioan was a tribune*.[11]

The deputy tribune Daniil Gal (Gallu) would become a distinguished figure fighting alongside Habsburg army units in the battles against Kossuth's honved army, in the Săcuieu-Rogojel-Vișag-Traniș-Bologa-Valea Drăganului-Huedin region. During the battles, Daniil Gal (Gallu) collected golden Maria Theresa talers from the Hungarian grofi in the region. In fact, what he did was to redistribute in a revolutionary manner the wealth of the Romanian serfs who had been exploited by the Hungarian noblemen. With the money he collected, he purchased from the Habsburg authorities (1850–1860) his position as notary of Săcuieu commune as well as vast areas of land and forest in Săcuieu and the neighbouring villages, thus becoming the first Romanian landowner in the region, while living at the Bánffy family estate.[12] Daniil Gal (Gallu) and his male successor, Ioniță, would build the stone church in Săcuieu, after the wooden church had been burned to the ground by Gen. Bucow in 1762, and then, a modern school in the commune, in 1912.[13]

In the old Săcuieu cemetery, lie the tombs of Daniil and his wife, Iustina, as well as of four of their six children. The Săcuieu Local Council submitted the proposal to declare the tomb of Daniil Gal (Gallu) a historical monument open for visitation.

The end point of our trip will be **Rogojel village**. According to local tradition, the name of the place comes from the Dacian, Roman, and Romanian times of the first millennium, when the Romanized population chose the place for settlement, while taking refuge from the migratory populations, in order to be able to practise its primitive Christian religion and then, the Orthodox religion. The place was named "Rogo Deo", that is a place to worship God. The village church is a historical monument, built in stone

[11] The Gal (Gallu) family had its origins in Brusturi village, Margău. Between 1795 and 1961, Rogojel village had father and son priests only from this one family: Marian Gal (1798–1848), Gavrilă Gal (1848–1880), Ioan Gal (1880–1899), Traian Galu (1899–1936), Trăinel Galu (1936–1940, 1949–1961), Marian Galu (1940–1949 – then a priest in Valea Drăganului). See: Mihai D. Drecin, *Daniil Gallu din Rogojel/ Vlădeasa -vicetribun în oastea lui Avram Iancu,* published in *Identitatea națională* (Oradea*).* A publication by the *Avram Iancu* Cultural and Patriotic Society, Bihor Branch, year VII, issue no. 1 (7), June 2022, pp. 51–54; Săcuieu Parish, Inventory of Vișag Parish 1969. Apud Priest Ștefănuță Ionel Potra, *op. cit.*, p. 39.

[12] Mihai D. Drecin, *op. cit.*, p. 53.

[13] A small Orthodox church is mentioned as early as 1600, when the community was large and wealthy enough to build a dedicated place of worship. Until then, the priest served in the house of a wealthier peasant.

at the end of the 19th century and renovated in 2020. Despite the village having scarce natural resources (low quality land allowing the cultivation of potatoes and hemp only), the locals were very hardworking and lived off animal farming (sheep, cattle), forestry, and window glass trading throughout the country after 1920, particularly during winter. A very important role in their education during their primary school years was played by the Gal (Gallu) family of priests and teachers referred to before. In 1865, the trained teacher Ioan Gal was teaching in the Orthodox primary school, where 53 male and female students were learning.[14] Modesty aside, I am the descendant of this family who is a part of our people's minor elite; my mother, a geography and history teacher and graduate of Dacia Superioară University in Cluj, is the only daughter among the five children of priest Traian Galu and priestess Victoria, née Nemeș, a native of Cojocna Cluj commune.[15]

The area we will visit was and still is purely Romanian. Until mid-18th century, the Romanians were Orthodox, but then, many communes became Greek Catholic, as was the case of Săcuieu, Bologa, Traniș, Vișag, Lunca Vișagului, Brăișoru (Olosig), Morlaca, Aluniș (Muierău), and Mărgău. The Orthodox population would remain in Rogojel, Călata, Giurcuța de Sus (Beliș), Mărișel, Rișca (Lăpușești), and partially, in Valea Drăganului and Mânăstireni.[16]

In the **contemporary period**, we have a number of important geographical landmarks and historical events which have left their marks until today. That is why they should be honoured in the near future as places of national heritage which should be open to tourist visits.

First and foremost, mention should be made of the *Octavian Goga* Castle in Ciucea, originally, a small and modest place, the property of the Hungarian poet Ady Endre, a friend of Octavian Goga before 1914. After Transylvania's unification with Romania, the Hungarian poet, a long-time resident of Oradea, would opt for Hungarian citizenship and leave to Hungary. He sold to Goga his land and his modest house, for a very small amount of money. Goga, "the poet of our suffering" became a minister in the Governments of 1919–1921 and 1926–1927 and even a Prime Minister between 29.12.1937–10.02.1938; he refurbished the place and built a new pavilion, where he stored his library, and partially, his personal archive. In the 1960's and 1970's, his second wife, Veturia, would build an impressive

[14] N. Albu, *Istoria şcoalelor româneşti din Transilvania între 1800–1867*, București, 1971, p.
[15] Apud Prof. univ. dr. Mihai D. Drecin, verbal information.
[16] Mihai D. Drecin, *Noi date privind originea mecenatului român dr. Gall Joszef (1839–1912)*, published in *Analele Universității din Oradea, Fascicola Istorie - Arheologie*, volume XXVI, 2016, p. 72. Two archpriestships were established for the administrative and religious coordination of the communes: one Orthodox, in Călata, and one Greek Catholic, in Morlaca.

mausoleum around the Poet's tomb. She would be buried there as well. A visit to the *Octavian Goga* Memorial Museum is a good opportunity to honour the cultural and political life of a Romanian Transylvanian nationalist patriot.

In the 19th century, in the region of Rogojel village, on the Doruiului (Cărmăzan) Hill, Daniil Galu planted a Giant Sequoia tree which usually grows in the Pacific Ocean region; the tree managed to grow in the climate of the region and is now declared a natural monument. The tree is over 20 meters tall and the trunk is so large that it takes four adult males to put their arms around it.[17]

In the region of Valea Drăganului commune, one may visit the *Valea Drăganului - Valea Iadului* hydrotechnical facility, an impressive storage reservoir which collects the waters of the Vlădeasa and Crișului Mountain regions; the structure was built in the years 1968–1980. The storage reservoir provides water for the Remeți Bihor hydropower plant, while also protecting the neighbouring villages from potential flooding.

Unfortunately, similar to what happened in other mountain regions, as well as in the Danube Delta and other Romanian plain regions, *the anticommunist resistance and the harsh response of the Communist Secret Police* are not remembered by monuments built to honour those who have sacrificed themselves for freedom. In the years 1948–1949, the Group *Cruce și Spadă* (Cross and Sword) was active in the Săcuieu region; its leaders were Col. Gh. Gheorghiu - Mărășești and Aurel Potra, the brother-in-law of Ioan Mereu, a Greek Catholic priest in Săcuieu. They were caught by the Secret Police and the Court sentence issued on 29.11.1949 instructed that the members of the Group, Gheorghe Gheorghiu - Mărășești, Lt. Aurel Potra and Lt. Gh. Pițura, as well as First Sgt. Gh. Forțu, should be shot to death. The execution took place in Zam-Sâncrai,[18] a commune neighbouring Săcuieu which was inhabited by Hungarians, ethniCS who occupied most of the positions in the local Communist administration and were the employees (and heads) of the Communist Secret Police and Militia at the time. In the years 1948-1958, another Group known as *Șușman* were the representatives of the local resistance and comprised several tens of inhabitants from Răchițele commune and the surrounding villages. The members of the Group who were apprehended were the brothers Teodor (also known as Petre) and Avisalon, the sons of Teodor Șușman Sr. – the liberal mayor of Răchițele commune. They were overcome by an impressive army of secret police members and

[17] Coniferous tree from North America (California), which may be over 70 to 100 m high. We have such trees in Romania, in Cluj, Oradea (the park near Dacia School), Băile Herculane, and Măderat /Arad.

[18] Priest ȘtefănIță Ionel Potra, *op. cit.,* pp. 54–55.

military men, on 2 February 1958, in an area between Vișagu and Traniș villages, on the Northern slope of Vlădeasa Mountain. The two anticommunist partisans confronted the enemy with machinegun fire, while keeping the last bullet for themselves, to commit suicide. In fact, the barn where they were hiding was completely surrounded by secret police members, who prevented them from retreating to the forest. Moreover, their assailants set the barn on fire and the two heroes were later found burned beyond recognition.[19] The event caused a lot of restlessness in Rogojel and the surrounding villages and a number of legends were born, some of them surviving even today in the collective mental of the locals. The wealthier peasants and "landlords", and the owners of watermills, forests, and animal herds were also unable to escape imprisonment and house arrest, some of them accused of being legionaries (for example, priest Ioan Mereu from Săcuieu) or supporters of the anticommunist partisans in the mountains. The landowner Ioniță Gal (Gallu), the only son of the deputy tribune Daniil, would be deported to Turda, where he would eventually die in 1961, with his houses and wealth confiscated by the communist state.[20]

Our tour, designed as a trip for scientific purposes, is actually a journey into the geography and history of a part of the North-Western area of Apuseni Mountains, focused on the Vlădeasa Mountain region, almost entirely inhabited by Romanians. They are hardworking and active people who have defended with their own lives their land and their freedom against all the political regimes which exploited them and limited their freedom, thus ensuring the continuity of the Romanian people in the region.

University Professor Emeritus Mihai D. Drecin

Full Member of the Academy of Romanian Scientists

University of Oradea, History Department

[19] For details, see the volume *Rezistența anticomunistă din Munții Apuseni. Grupurile Teodor Șușman, Capotă - Dejeu, Spadă și Cruce - Studii de Istorie locală*, Cluj-Napoca, 2003.

[20] Born in 1867, in Săcuieu, a graduate of Law School, then notary in the commune after his father's death. Of the family houses, including stables and sheds located in front of the mayor's office, a shed was still to be seen until recently. We could also have a plaque placed there, to remind us of the "house arrest" practices of the Soviet-type communist regime in the 1950's, including a mention of the Ioniță Galu case (born 1867 Săcuieu – died 1961 Turda).

Informații utile

Sosirea și cazarea participanților:

Colegii care sosesc în după amiaza zilei de joi, 02 oct 2025, se vor caza după cum urmează:

- cei din străinătate la Hotel Impero, Bld . Decebal nr 69 (lângă stadionul Clubului Sportiv „Bihorul"), telefon 0730 593 422/ 0259 484 444. Există parcare păzită pentru mașini. În eventualitatea sosirii cu trenul (pe ruta dinspre Arad sau Satu Mare) sau cu autocarul (dinspre Cluj-Napoca sau Debrecen), deplasarea se face cu taxi (City taxi, tel 0722340380). Costul taxi : gară – locul de cazare aprox. 15–20 lei (3–4 euro);
- cei din țară, inclusiv Basarabia (Republica Moldova), vor fi cazați în noile cămine din Campusul studențesc, Strada Făgărașului. Parcarea mașinilor și intrarea pentru cazare se face în/din spatele Oradea Arena (accesul direct de pe str. Făgărașului este blocat de șantierul noului cămin studențesc și a cantinei studențești). Pentru sosirea cu trenul și autocarul/ microbuse sunt valabile datele de mai sus;
- Cei din țară care sosesc cu mașini personale în dimineața de 03.10.2025 și părăsesc Oradea în seara aceleiași zile, își pot parca mașina la Poarta I a Universității – a se lua legătura cu portarul.
- Repartiția pe camere se găsește la recepția hotelului (pentru străini), respectiv la căminul C 4 (la portar), care vă va dirija spre camere;

Servirea mesei pe timpul desfășurării Simpozionului se va face după cum urmează:

- cina din seara zilei de 02.10.2025, privește pe fiecare participant;
- micul dejun din 3,4 pentru străini (dacă vin și în excursie și părăsesc România luni în 06.10) se va servi la Hotel Impero, între orele 7:00-8:30; pentru colegii din țară (care sosesc în 02.10 pm) în 3 și 4 oct. la Restaurantul Universității, etaj I, între orele 8:00- 9:00;
- prânzul, pentru toți participanții, se va servi la Restaurantul Universității, în 3 și 4 oct. a.c. între orele 14:00–15:00, iar cina în 03.10 între orele 19:00–20:00.

Deplasarea de la locul de cazare la Universitate (Restaurant și Aula Magna) se poate face pe jos: pentru cei cazați la Hotel Impero pe traseul: Parcul Bălcescu- Str. Armatei Române- str. Universității nr. 1 (15 min.) sau cu taxi (10-15 lei=3 euro), iar pentru cei cazați în Căminele studențești pe jos, prin Campus (5-10 min), după traseul de la finalul programului.

Vizită turistică

- Sâmbătă dimineața 04.10.ac, individual sau in grup (în acest caz sub conducerea dr. Constantin Demeter, agent de turism), se pot vizita obiective turistice din oraș.
- Sugerăm: Muzeul Țării Crișurilor și Muzeul Masoneriei, str. Armatei Române nr 1, Pța Unirii din Centru, cu cele 3 biserici: ortodoxă (Biserica cu Luna, greco-catolică (Biserica Sf. Nicolae) și romano-catolică; Pasajul „Vulturul Negru”, „Turnul Primăriei”, str pietonală Republicii, Muzeul Casa Darvas-La Rosche (art nouveau, str. Iosif Vulcan), Muzeul „Aurel Lazăr” (pe strada cu același nume), Sinagoga Neologă Sion (str. Independenței), Cetatea Oradea (Piața „Mihai Viteazul”), Complexul Baroc (lângă Gara C.F.R.).

- Vizita turistică în grup a orașului va avea loc între orele 9:00-13:00, cu plecare din fața restaurantului Universității, amatorii fiind așteptați de colegul dr. Constantin Demeter.

Excursia

- Deplasarea în excursie se va face cu autocarul. Plecarea la orele 15:30 din parcarea din campusul studențesc, pentru colegii din țară, respectiv orele 16:00 pentru colegii din străinătate ,de la Hotel Impero.
- Colegii din țară care se reîntorc acasă în seara de 05.10 a.c. își vor lua bagajele cu ei, predând cheia camerei la portarul de la cămin C4.
- La fel și colegii din străinătate vor elibera camera de la hotel. Cei care vor părăsi Oradea în 06.10 a.c. dimineața se vor întoarce la cazare pentru noaptea de 5/6.10. a.c.
- La întoarcerea spre casă participanții din alte orase ale țării vor beneficia de un pachet conținând cina pentru 05.10 și micul dejun pentru 06.10.2025.
- Pentru deplasarea din 06.10 a.c., dimineața, de la hotel și campusul studentesc spre aeroport, gara CFR sau autogară, se poate apela la City Taxi.
- rugăm ținuta adecvată pentru munte, inclusiv umbrelă.

Useful Information

Arrival and accommodation:

Participants arriving Thursday afternoon, 02 October 2025, will be accommodated as follows:

- Participants from abroad, at the Impero Hotel, Decebal 69 (near Bihorul Sports Club Stadium), tel. no. 0730 593 422/0259 484 444. The place has a secured parking lot. Participants arriving by train (from Arad or Satu Mare) or bus (from Cluj-Napoca or Debrecen) are invited to take a taxi (City Taxi, tel. no. 0722340380). Taxi fare: railway station - accommodation approx. 15 - 20 RON (3 – 4 EUR);
- participants from Romania, inculding Basarabia (The Republic of Moldavia) will be accommodated in the new Student Campus hostels, Făgărașului Street. Car parking and access from behind Oradea Arena (direct access to Făgărașului Street unavailable due to construction works). See train and bus info above;
- participants from Romania arriving by car on the morning of 2nd of October 2025 and leaving Oradea on the evening of the same date may park their cars at University Gate I – please talk to the doorman.
- you will find out your room at the hotel reception (foreign participants) or at student hotel C4 (local participants are kindly requested to ask the doorman for information);

Catering services during the Symposium:

- dinner on 2 October 2025 at the discretion of each participant;
- breakfast on the 3rd and 4th of October 2025 for foreign participants (provided they choose to join the trip and leave Romania on the morning of 6 October 2025) will be served at the Impero Hotel, between 07:00 a.m. and 08:30 a.m.;

- breakfast on 3 and 4 October 2025 for local participants (arriving on 2 October 2025), at the University Restaurant, 1st floor, between 08:00 a.m. and 09:00 a.m.;
- lunch for all participants will be served at the University Restaurant on 3 and 4 October 2025, between 02:00 pm and 03:00 p.m., and dinner on 3 October 2025 between 07:00 p.m. and 08:00 p.m.

Participants may reach the University (Restaurant and Aula Magna) on foot: participants staying at the Impero Hotel, via Park Bălcescu - Armatei Române Street – 1 Universității Street (approx. 15 min.) or by taxi (taxi fare: approx. 10 - 15 RON = 3 EUR) and participants staying in the student hostels via the Campus (approx. 5 - 10 min.), following the route shown at the end of this programme.

Turist program

- Saturday, 4 October 2025, participants may visit by themselves or in an organised group (with Constantin Demeter Ph.D. as your tour guide), the landmarks of Oradea.
- Our suggestions: Țara Crișurilor Museum and Museum of Freemasonry, Armatei Române Street, Unirii Square, City Center, with its 3 churches: Orthodox, "The Moon Church", Greek Catholic (St. Nicholas Church), and Roman Catholic; Black Eagle Way, City Hall Tower, Republicii walkway, Darvas - La Roche House Museum (Art Nouveau style, Iosif Vulcan Street), Aurel Lazăr Museum (same name street), Sion Neolog Synagogue (Independenței Street), Oradea Citadel (Mihai Viteazul Square), Baroque Complex (near the railway station).
- The group city tour will take place between 09:00 a.m. and 01:00 p.m.; starting point in front of the University Restaurant; Mr. Constantin Demeter Ph.D. will welcome you there.

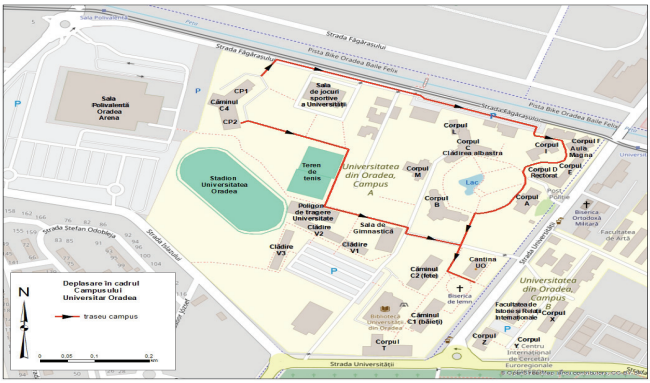
The trip

- will take place by bus. Starting time 03:30 p.m. from the Student Campus (for local participants) and 04:00 p.m. from the Impero Hotel for foreign participants.
- Local participants returning home on the evening of 5 October 2025 will take their luggage with them and hand over their room keys to the doorman of Student Hostel C4.
- Foreign participants returning home on the evening of 5 October 2025 will also check out of their hotel rooms.
- Participants leaving Oradea on the morning of 6 October 2025 will return to their places of accommodation for the evening of 5 October 2025.
- Participants from other places in Romania will be given takeaway food for dinner on 5 October 2025 and breakfast on 6 October 2025
- On the morning of 6 October 2025, participants may leave from the Hotel or the Student Campus to the airport, railway station or bus station by taxi (City Taxi).
- Recommended clothing: suitable for mountain trip, umbrella included

NOTE:

NOTE:

NOTE:

TRASEU CAMPUS / CAMPUS ROUTE

Parte din comunicările susținute în primele zece ediții ale Simpozionului Internațional MUNCĂ, BANI, BĂNCI, CULTURĂ ȘI POLITICĂ (SEC. XVII-2025) au fost valorificate în următoarele lucrări:

***, *Istorie financiar bancară. Studii asupra băncilor românești din Transilvania (1867-1918)*, coordonator: Mihai D. Drecin, col. I, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996, 201p.

***, *Istorie financiar bancară. Studii asupra băncilor din Austro-Ungaria (1867-1918)*, coordonator: Mihai D. Drecin, vol. II, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001, 143p.

***, *Romanian Review of Financial and Banking History*, Year I, Issue 1, July-December 2011, Oradea University Press, Editor in Chief: Mihai D. Drecin, Deputy Editor: Gabriel Moisa, 168p.

În 2010 s-a înființat Asociația Română de Istorie Bancară – Oradea sub egida căreia s-au organizat în continuare Simpozioanele internaționale de istorie bancară și au apărut sau sunt în curs de apariție noi studii și volume dedicate istoriei financiar bancare românești și central-europene.

Alte lucrări publicate unde sunt valorificate studii de istorie bancară susținute în sesiuni științifice la care au participat inclusiv membri sau colaboratori ai Asociației de Istorie Bancară Oradea:

***, *Fenomene economice și financiare în spațiul românesc în secolele XIX-XX. Studii de economie regională*, Editura Presa Universitară Clujeană, 2016, coordonatori: Iosif Marin Balog, Rudolf Gräf, Ioan Lumperdean.

***, *Economic Gaps and Crises in South-East Europe. Present and Past*, edited by Daniel Dăianu and George Virgil Stoenescu, Cambridge Scholars Publishing, 2018.

***, *150 de ani de la înființarea Băncii „Albina" din Sibiu (1872-1948)*, coordonatori: Mihai D. Drecin, Delia Cora, Radu Racoviță, Editura Mega, Cluj Napoca, 2023, 215p.

***, *Studii de istorie economică și istorie financiar-bancară*, coordonatori: Mihai D. Drecin, Delia Cora, Iosif Marin Balog, Editura Albatros, Cluj-Napoca, 2025 (sub tipar).

UNIVERSITATEA DIN ORADEA
fax: (004)0259/432 789; tel.: (004)0259/432 930

FACULTATEA DE ISTORIE, RELAȚII INTERNAȚIONALE, ȘTIINȚE POLITICE ȘI ȘTIINȚELE COMUNICĂRII
str. Universității nr. 1
fax: (004)0259/408 443; tel.: (004)0259/408 167 (Secretariat)

FACULTATEA DE ȘTIINȚE ECONOMICE
Str. Universității nr. 1
fax: (004)0259/408 409; tel.: (004)0259/408 109 (Secretariat)